

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jan Bilodjerič

Mentorica: doc. dr. Sandra Bašić - Hrvatinić

ANALIZA SLOVENSKE KINEMATOLOGIJE

Diplomsko delo

Ljubljana, 2005

KAZALO

1. UVOD.....	3
2. OPREDELITEV PROBLEMA	5
3. KRATEK PREGLED SLOVENSKEGA FILMA OD OSAMOSVOJITVE DO DANES.....	6
3.1 ZAČETKI	7
3.2 NOVI VAL	8
3.3 DIGITALNI »GVERILSKI« FILM	12
4. INSTITUCIJE, KI OMOGOČAJO KONTINUIRANO PROGRAMIRANJE, NAČRTOVANJE IN OMOGOČANJE FILMSKE PRODUKCIJE V SLOVENIJI	16
4.1 MINISTRSTVO ZA KULTURO.....	16
4.2 INFRASTRUKTURA	18
4.2.1 Filmski sklad Republike Slovenije	18
4.2.2 Javni zavod Filmski studio Viba film.....	24
4.3 MATIČNE SLUŽBE.....	31
4.3.1 Slovenska kinoteka	31
4.3.2 Slovenski filmski arhiv	35
4.4 STROKOVNA ZDRUŽENJA	36
4.4.1 Društvo slovenskih filmskih ustvarjalcev	36
4.4.2 Gospodarsko interesno združenje slovenskih filmskih producentov	37
5. PRAVNI MEHANIZMI, KI OMOGOČAJO NASTAJANJE SLOVENSKEGA FILMA.....	39
5.1 ZAKON O FILMSKEM SKLADU (SKLEP O USTANOVITVI FILMSKEGA SKLADA)	40
5.2 SPLOŠNI AKTI FILMSKEGA SKLADA RS.....	43
5.3 SKLEP O USTANOVITVI JAVNEGA ZAVODA FILMSKI STUDIO VIBA FILM LJUBLJANA.....	48
6. SLOVENSKI FILM V KINEMATOGRAFIH IN NA FESTIVALIH	51
6.1 Slovenski film v kinematografih.....	51
6.2 Slovenski film na festivalih.....	55
7. SKLEP.....	57
8. LITERATURA.....	60
9. PRILOGE	62

1. UVOD

V skladu s splošnimi mednarodnimi političnogospodarskimi trendi postaja tudi evropski film, sicer kulturna panoga, vse bolj subjekt, ki se pokorava tržnim mehanizmom, kjer povpraševanje uravnava ponudbo. Evropski film je v preteklosti predstavljal protiutež ameriškemu; kvalitetna produkcija torej, katere temelj je bila umetniška vrednost in ne zgolj komercialni vzgibi. S prihodom velikih komercialnih kinodvoran, t. i. multipleksov, pa je prišlo do prestrukturiranja filmske publike. Povprečen obiskovalec kina je zdaj nezahteven gledalec, ki išče predvsem užitke in ne toliko kvaliteto. Zelo se je povečalo število različnih filmov, ki jih v enem dnevu prikazujejo v kinematografih. Tako se na primer samo v Ljubljani vsak dan vrti približno šestnajst različnih filmov. To pomeni, da je veliko težje pridobiti pozornost gledalca, še posebej v konkurenci z ameriškim filmom, s katerim so povezana znana imena, zvezde in uspešni predhodni projekti določenih avtorjev. Hkrati je za ameriški film veliko več promocije, ki je tudi bolj agresivna.

Enake oziroma še večje težave kot evropski film ima tudi slovenski. Prva težava je ta, da ima slovenski film slab imidž; gledalci ga imajo za dolgočasnega, pretirano tragičnega in preveč umetniškega. Za promocijo slovenskih filmov je na voljo še manj sredstev; tako kinematografi kot distributerji so pripravljene nastopiti le z manjšimi vložki. Predvsem kinematografi neradi namenjajo prostor za promocijo slovenskega filma. Največja omejitev pa je izredno majhen trg. Slovenski film z distribucijo na področju Slovenije ne more biti rentabilen; edino, kar lahko ustvari, je velika izguba.

Slovenski film je torej zelo omejen v tekmi za gledalce in le stežka premaga industrijo ustvarjanja gledalcev, ki jo predstavlja ameriški film. V zadnjem času je nasploh močan trend upada filmske publike, kar je predvsem posledica izmenjave na internetu in DVD-jev, ki niso več regionalno omejeni. Razvoj računalništva omogoča uporabnikom, da si lahko skorajda istočasno z začetkom predvajanja filma v kinih ali pa le nekoliko kasneje film pogledajo kar doma. To pomeni, da mora biti film resnično presežek; ni več namreč

dovolj prepričati gledalca, da je vreden ogleda – gledalca mora prepričati, da je vredno plačati, da si ga ogleda v kinu.

To nam potrjuje tudi dejstvo, da so zadnja leta v kinih resnično uspešne le še komedije in zgodovinski ter znanstvenofantastični spektakli. Komedijo si gledalec raje ogleda v kinu, ker ima množica podoben učinek kot smeh, dodan televizijskim humorističnim nadaljevankam, spektakli pa svoj čar, ki ga črpajo iz spektakularnih posnetkov, dobijo šele na velikem platnu.

Vse navedeno kaže na to, da se slovenski film bori za preživetje in da bo treba storiti določene korake za zagotovitev le-tega.

2. OPREDELITEV PROBLEMA

Slovenski film prav v tem letu obhaja pomemben praznik, to je stoletnico obstoja. Prve metre slovenskega filma je namreč leta 1905 posnel odvetnik Karol Grossmann. Danes bi torej slovenski film praviloma moral biti stabilna in pravilno strukturirana ter zadostno finančno subvencionirana kulturna panoga. Res pa je, da je bil prvi celovečerni igrani film v samostojni Sloveniji *Babica gre na jug* posnet leta 1991, Filmski sklad pa je bil ustanovljen šele leta 1994. Kljub kratkemu času obstoja »samostojnega« slovenskega filma bi morala biti financiranje, državna podpora produkcije filma ter promocija tega pomembnega dela slovenske kulture boljše urejena.

V diplomskem delu bom skušal ugotoviti, kako je zakonsko urejeno financiranje filmske produkcije v Sloveniji, do kolikšne mere se to tudi v resnici izvaja in katere so pomanjkljivosti obstoječega modela. Zanimalo me bo, kako si slovenski film lahko utrdi svoj položaj v distribucijski mreži in si s tem zagotovi preživetje. Prav tako bom z natančno analizo poskušal nakazati možne rešitve nadaljnjega razvoja slovenskega filma. Diplomsko bom razdelil na štiri dele. Najprej se bom sprehodil skozi kratko zgodovino filma v samostojni Sloveniji. V tem delu bom skušal poiskati za slovenski film ključne točke oziroma obdobja in s tega vidika osvetliti slovenski film danes. V osrednjem delu, v drugem in tretjem poglavju, se bom posvetil sistemu financiranja slovenskega filma in inštitucijam, ki za to financiranje skrbijo, nudijo podporo in se ukvarjajo z razvojem produkcije. V zadnjem delu bom pregledal, kakšne uspehe dosega slovenski film v kinematografih in na festivalih ter koliko konkurenčen je tujemu, predvsem ameriškemu filmu.

Predvidevam, da je slovenska filmska produkcija zaradi neurejenega financiranja in pomanjkanja dolgoročne podpore države pri promociji in postprodukciji slovenskega filma v krizi.

3. KRATEK PREGLED SLOVENSKEGA FILMA OD OSAMOSVOJITVE DO DANES

Prve metre slovenskega filma je posnel odvetnik Karl Grossmann, in sicer leta 1905 v Ljutomeru. Njegovo filmsko delo je sicer skromno po obsegu, a zato toliko bolj pomembno z zgodovinskega vidika, saj se je z njim v zgodovino zapisal kot prvi Slovenec, ki je snemal s filmsko kamero. Do leta 1918 je ostal tudi edini. Znani so trije njegovi filmi: *Odhod od maše v Ljutomeru* (1905), *Sejem v Ljutomeru* (1906) in *Na domačem vrtu* (1906).

Prva slovenska celovečerna igrana filma sta bila nema: *V kraljestvu zlatoroga* (1931) in *Triglavske strmine* (1932, režija Ferdo Delak). *V kraljestvu zlatoroga*, ki je v zgodovino zapisan kot prvi slovenski celovečerni film, je neke vrste mešanica dveh žanrov, in sicer dokumentarca in igranega filma. Režiral in tudi posnel ga je prof. Janko Ravnik, igrali pa so alpinisti Joža Čop, Miha Potočnik, Herbert Drogenik in Franica Sodja. Literarno predlogo za film sta napisala Juš Kozak in Janko Ravnik. Namen filma je bilo prikazati lepoto Julijskih Alp onstran meja Slovenije. Film je produciral Turistovski klub Skala.

Leta 1948 je bil posnet prvi slovenski zvočni celovečerni film, in sicer *Na svoji zemlji*. Režiral ga je France Štiglic, scenarist je bil Ciril Kosmač, posnel ga je Ivan Marinček. Scenarij za film temelji na Kosmačevi noveli *Očka Orel*. *Na svoji zemlji* pomeni preboj tudi na področju slovenske scenaristike, ki je pred tem v pravem pomenu besede sploh ni bilo. Film pripoveduje zgodbo o NOB od padca Mussolinija do osvoboditve Trsta.

Slovenski celovečerni igrani film pa se je dokončno izoblikoval v petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja, predvsem pod vplivom dveh režiserjev: Františka Čapa (*Vesna, Ne čakaj na maj ...*) in Franceta Štiglica (*Na svoji zemlji, Dolina miru ...*). V sedemdesetih

letih so na veliko platno prenesli literarna dela slovenskih klasikov; naj navedem samo nekatere: *Cvetje v jeseni* (1973, Matjaž Klopčič), *Pastirci* (1973, France Štiglic), *Povest o dobrih ljudeh* (1975, France Štiglic),

Ko zorijo jagode (1978, Rajko Ranfl) in drugi. Osemdeseta leta so bila za slovenski film izjemno plodna, med drugim so posneli filme *Nasvidenje v naslednji vojni* (1980, Živojin Pavlovič), *Boj na požiralniku* (1982, Janez Drozg), *Moj ata, socialistični kulak* (1987, Matjaž Klopčič).

3.1 ZAČETKI

Obdobje 1991–1995 bomo poimenovali '*začetki*', saj se je slovenski film v tem času šele začel spoprijemati s svojo novo identiteto. Financiranje produkcije, promocije in distribucije je bilo neurejeno, slovenski film pa na mednarodni ravni popolnoma neprepoznaven. Gledanost v kinematografih je bila slaba (v večini primerov ni presegla 5.000 gledalcev), prav tako pa slovenski filmi niso bili vključeni v programe vidnejših mednarodnih festivalov. V kratek pregled filmov bomo uvrstili samo tiste, ki so bili posneti na filmski trak in predvajani v kinematografih, ne bomo pa upoštevali televizijskih filmov.

Celovečerni igrani film v samostojni Sloveniji se začne leta 1991 s filmom *Babica gre na jug*. Film je nastal v produkciji Cinemabeam project in Vouge & Kline production, režiral pa ga je Vinci Vogue Anžlovar. Film si je ogledalo 32.309 gledalcev, kar ga postavlja med prvih deset filmov po gledanosti v samostojni Sloveniji. Žanrsko je opredeljen kot komedija. Leta 1991 sta bila posneta še *Srčna dama* v režiji Borisa Jurjaševiča (koprodukcija E-motion film in Viba film), ogledalo si ga je 1.111 gledalcev, in *Triangel* v režiji Jureta Pervanje (produkcija Infomedia 3 filming), ki si ga je ogledalo 2.306 gledalcev.

Leta 1992 v Sloveniji ni bil posnet noben igrani celovečerni film. V naslednjem letu so bili posneti štirje: Franci Slak je režiral *Ko zaprem oči* (koprodukcija Bindweed Soundvision in

TV Slovenija) s 1.962 gledalci, pod režijsko taktirko Jureta Pervanje je nastal *Zrakoplov* (koprodukcija Multimedia, Viba film, TV Slovenija in Sfinga), film *Morana* je režiral Aleš Verbič (produkcija Pegaz film) in je imel 5.155 gledalcev, Vinci Vogue Anžlovar je tokrat režiral film *Oko za oko* (koprodukcija Viba film, Weitraub/Kuhn productions – Los Angeles in Vogue & Kline production), ki je bil sicer prvi film v samostojni Sloveniji, posnet tudi s tujim kapitalom, a se je odrezal mnogo slabše kot Anžlovarjev prvenec.

V letu 1994 je bil posnet samo en film, in sicer *Halgato* režiserja Andreja Mlakarja (produkcija Pegaz film). Tega leta se je končno začelo urejati financiranje oziroma subvencioniranje slovenskega filma.

Viba film je dobila status javnega zavoda, ki opravlja delo nacionalne filmske tehnične baze in s tem izvaja nacionalni filmski program, ustanovljen pa je bil tudi Filmski sklad Republike Slovenije, ki skrbi za izbor filmov v nacionalni filmski program, za sofinanciranje teh projektov ter za trženje in promocijo slovenskega filma.

Leta 1995 je bilo posnetih kar pet filmov. *Rabljeva freska* je nastala v režiji Antona Tomašiča (produkcija Timaro productions). Metod Pevec je režiral *Carmen* (produkcija Emotion film in Vertigo). V režiji Mitje Milavca je nastal *Herzog* (produkcija Nora Production Group, d. o. o. in Studio Arkadena). Celovečerni film *Felix* je režiral Božo Šprajc (produkcija Oko film). *Express, express*, film Igorja Šterka (produkcija A. A. C. Production), pa je že znanilec naslednjega obdobja – '*novi val*', saj je kljub majhni gledanosti doma vzbudil kar nekaj pozornosti v tujini in se domov vrnil z lepim številom nagrad.

3.2 NOVI VAL

Z letom 1996 se v slovenski filmski produkciji začne novo obdobje, ki ga bomo za potrebe pregleda poimenovali '*novi val*'. Pravi *novi val* v svetovni kinematografiji se je pojavil v petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja. Najbolj vpliven je bil francoski *novi val* – *La Nouvelle Vague*, ki ga je najprej predstavljala skupina petih kritikov revije *Cahiers du*

Cinéma in kasneje režiserjev *novega vala*. To so bili François Truffaut, Jean-Luc Godard, Claude Chabrol, Jacques Rivette in Eric Rohmer. Njihovi filmi so predstavljali neke vrste alternativo Hollywoodu: imeli so nižje proračune, snemali so na terenu namesto v studiih, snemanja so bila hitra, oprema mobilna, montaža pa prosta in nekonvencionalna. Filmi režiserjev francoskega *novega vala* so nosili močno osebno noto in bili zelo avtorski, torej nasprotje žanrskemu hollywoodskemu filmu.

V Sloveniji se je ime *novi val* prijelo predvsem med avtorji samimi. Z letom 1996 je film v Sloveniji res začel postajati bolj avtorski, delati se je začelo tudi z nižjimi proračuni, gledalci so spet začeli prihajati v kino tudi zaradi slovenskega filma. Vendar filmi slovenskega *novega vala* ne predstavljajo alternative, temveč mainstream. Ime *novi val* pa je za to obdobje primerno predvsem zato, ker je slovenski film ponovno začel vzbujati pozornost tako doma kot tudi v tujini – na mednarodnih filmskih festivalih. Njegovi glavni predstavniki so Andrej Košak, Damjan Kozole, Igor Šterk, Jan Cvitkovič, Janez Burger, Miha Hočevar in Sašo Podgoršek. Slovenski *novi val* je leta 1996 začel režiser Andrej Košak s filmom *Outsider* (produkcija TV Slovenija), ki je v kina pripeljal več kot 90.000 gledalcev. Zmes nostalgije, komedije in nekoliko tragičnega slovenstva je v kina zvalila takrat najvišje število gledalcev za slovenski film v samostojni Sloveniji. Film je bil dvakrat nagrajen tudi na mednarodnih festivalih.

Leta 1997 je v slovenski produkciji nastal samo en film, to je *Stereotip* (produkcija E-motion film) v režiji Damjana Kozoleta. Leta 1998 sta sicer bila posneta dva filma, ki pa nista vzbudila nobene pozornosti, njunih avtorjev pa ne moremo prištevati med avtorje *novega vala*, saj oba pripadata starejši generaciji slovenskih režiserjev in se tudi po režijskem pristopu močno razlikujeta od mladih. Prvi je film *Brezno* (produkcija Triada) v režiji Igorja Šmida, drugi pa *Patriot* (produkcija Timaro Productions) v režiji Tuga Štiglica.

Leta 1999 so bili posneti trije filmi, od katerih bi dva lahko uvrstili v *novi val*. To sta *V Ieru* (produkcija E-motion film) Janeza Burgerja in *Temni angeli usode* (produkcija Arsmedia) Saše Podgorška. Tretji film tega leta je bil *Blues za Saro* (produkcija Casablanca) v režiji Borisa Jurjaševiča.

Leto 2000 je bilo za slovenski film zelo plodno. Posnetih je bilo pet celovečernih igranih filmov slovenske produkcije in dve koprodukciji s tujino.

V slovenski produkciji so bili posneti *Porno film* (produkcija E-motion film) Damjana Kozoleta, *V petek zvečer* (produkcija Megaklik) Danijela Srake, *Jebiga* (produkcija Nora Production Group, d. o. o.) Mihe Hočevarja, *Nepopisan list* (produkcija Arsmedia) Janeta Kavčiča in *Mokuš* (produkcija Pegaz film) Andreja Mlakarja. V koprodukciji Srbije in Črne gore, Madžarske in Slovenije je bil posnet film *Kud plovi ovaj brod?/Kam pluje ta ladja?* (produkcija Terra film) v režiji Želimira Žilnika. V koprodukciji Češke in Slovenije je bil posnet film *Samotáři/Samotarji* (produkcija Lucky Man Films), ki ga je režiral David Ondříček. Pri slovenskih gledalcih je bil najuspešnejši *Porno film* s 54.915 gledalci.

Leta 2001 se je slovenska filmska produkcija še povečala, saj je v slovenski produkciji nastalo sedem celovečercer in ena koprodukcija. V koprodukciji Španije, Italije, Slovenije, Francije in Belgije je bil posnet film *No Man's Land/Nikogaršnja zemlja* (produkcija Casablanca in Studio Maj – Slovenija, Noe productions – Francija, Man's Films – Belgija, Judy Counihan Films Ltd. ter Fabrica S. p. A. – Španija). Film *Nikogaršnja zemlja* v režiji Danisa Tanovića je osvojil oskarja za najboljši tujejezični film in celo vrsto nagrad na prestižnih mednarodnih festivalih.

V slovenski produkciji so bili posneti: *Barabe!* (produkcija Arsmedia) Mirana Zupaniča, *Poker* (produkcija Arsmedia) Vincija Voguea Anžlovarja, *Sladke sanje* (produkcija Arsmedia) Saše Podgorška, *Oda Prešernu* (produkcija Vertigo in E-motion film) Martina Srebotnjaka, *Trdnjava Evropa* (produkcija Lowbudgetproduction) Želimira Žilnika, *Zadnja večerja* (produkcija Produkcijaska skupina Mangart) Vojka Anzeljca in *Kruh in mleko* (produkcija Vertigo in E-motion film) Jana Cvitkoviča. Najuspešnejša tako doma kot tudi v tujini je bila *Zadnja večerja*.

V tem letu sta za nadaljnji razvoj slovenskega filma zelo pomembna filma *Poker* in *Zadnja večerja*. Oba filma sta bila namreč posneta z digitalno tehniko in šele kasneje prenesena na filmski trak, kar je v slovenski celovečerni kinematografiji novost, saj so pred tem

celovečerne igrane filme snemali samo na 16-mm, super 16-mm in 35-mm filmski trak. Prehod na digitalno tehniko je močno zmanjšal potreben proračun za produkcijo filma. Omenjena filma sta torej tudi uvod v novo usmeritev celovečernega filma – digitalni gverilski film, o katerem bomo še pisali.

Leto 2002 je zaznamovalo nadaljnje povečanje filmske produkcije. Posnetih je bilo osem celovečercev v slovenski produkciji in ena koprodukcija. V koprodukciji Grčije, Madžarske in Slovenije je nastal film *Lily's Story/Lilijina zgodba* (produkcija Casablanca in Studio Maj) v režiji Roberta Manthoulisa. V slovenski produkciji so bili posneti *Ljubljana* (produkcija A. A. C. Production) Igorja Šterka, *Šelestenje* (produkcija Triglav film) Janeza Lapajneteta, *Amir* (produkcija Astral, d. o. o.) Mihe Čelarja, *Varuh meje* (produkcija Bela film) režiserke Maje Weiss, *Slepa pega* (produkcija Bindweed Soundvision) režiserke Hanne Antonine Wojcik Slak, *Zvenenje v glavi* (produkcija Novi val) Andreja Košaka, *Pozabljeni zaklad* (produkcija Timaro Productions in TV Slovenija) Tuga Štiglica ter *Kajmak in marmelada* (produkcija TV Slovenija) Branka Đurića Đura. To leto je za slovenski film pomembno zaradi dveh stvari: posnet je bil prvi celovečerni igrani film pod taktirko režiserke (*Varuh meje* v režiji Maje Weiss), prvič v samostojni Sloveniji je slovenski film presegel številko 100.000 gledalcev v slovenskih kinematografih, in sicer *Kajmak in marmelada* Branka Đurića Đura.

V letu 2003 je slovenska filmska produkcija ponovno pričela upadati, saj sta bila posneta samo dva celovečerna igrana filma v slovenski produkciji in tri koprodukcije. V koprodukciji Slovenije, Jugoslavije in Nemčije je bil posnet film *Sivi kamion rdeče boje/Sivi tovornjak rdeče barve* (produkcija Komuna) v režiji Srdjana Koljevića. V koprodukciji Bosne in Hercegovine, Francije, Velike Britanije in Slovenije pa je bil posnet film *Ljeto u zlatnoj dolini/Poletje v zlati dolini* režiserja Srdjana Vuletića.

V koprodukciji Slovenije in Češke je bil posnet film *Pesnikov portret z dvojnikom* (produkcija TV Slovenija) v režiji Francija Slaka. V slovenski produkciji sta bila posneta *Rezervni deli* (produkcija E-motion film) Damjana Kozoleta in *Na planincih* (produkcija Studio Arkadena) Mihe Hočvarja.

Leta 2004 so bili posneti štirje slovenski celovečerni igrani filmi: *Predmestje* (produkcija Forum Ljubljana) Vinka Möderndorferja, *Ruševine* (produkcija E-motion film) Janeza Burgerja, *V kraljestvu svizca* (produkcija Casablanca) Borisa Jurjaševiča in *Desperado tonic* (produkcija E-motion film), omnibus štirih slovenskih režiserk in režiserjev – Hanne A. W. Slak, Varje Močnik, Borisa Petkoviča in Zorana Živulovića.

V letu 2005 so v produkciji trije filmi in ena koprodukcija: *Rdeča obzorja* (produkcija A. A. C. Production) Igorja Šterka, *Otok Srce* (produkcija Triglav film) Mitje Novljana, *Odgrobadogroba* (produkcija Stara gara) Jana Cvitkoviča in koprodukcija Bosne in Hercegovine, Slovenije, Francije in Italije film *Dobro uštmani mrtveci* (produkcija Studio Maj) režiserja Benjamina Filipovića.

3.3 DIGITALNI »GVERILSKI« FILM

Poleg filmov, ki so del nacionalnega filmskega programa in finančno podprti od filmskega sklada, torej subvencionirani od države, se je v zadnjih letih razvila tudi filmska usmeritev nizkoprorračunskih filmov, ki so posneti z digitalno tehniko in minimalnimi sredstvi ter tehničnimi resursi. V tej veji slovenskega filma prevladujejo predvsem mladi, še neuveljavljeni režiserji. Večina teh filmov niti ne pride do kinematografov ali pa so predvajani v zelo majhnem obsegu, saj kinematografi zahtevajo, da je film v rednem kinematografskem sporedu predvajan s filmskega traku.

Glavni razlog za tovrstno produkcijo so predvsem močno znižani stroški, saj največji delež proračuna predstavlja prenos z digitalnega nosilca na 35-mm filmski trak, ki vključno s kopijami za distribucijo stane v povprečju deset milijonov tolarjev. Proračun filmov iz nacionalnega programa se začne približno pri 150 milijonih tolarjev. Ti filmi so običajno zelo regionalnega značaja in dosežejo največjo gledanost predvsem v regiji, kjer so bili posneti. Močno niha tudi kvaliteta: od popolnoma amaterskih, bolj ljubiteljskih filmov, vse tja do zelo profesionalno izpeljanih produkcij.

Kot že rečeno, je bil prvi celovečerni igrani film posnet na magnetni videotrak in šele v postprodukciji prenesen na 35-mm trak, in sicer film *Poker*, ki ga je režiral Vinci Vogue Anžlovar leta 2001. Istega leta je bila posneta tudi *Zadnja večerja* režiserja Vojka Anzeljca.

Leta 2002 so bili posneti *Amir* v režiji Mihe Čelarja, *Kajmak in marmelada* Branka Đurića Đura in *Pozabljeni zaklad* Tuga Štiglica. Zadnjih dveh sicer ne moremo opredeliti kot klasična *gverilska* filma, saj sta bila posneta pod okriljem TV Slovenija; sta pa bila izdelana po enakem postopku, se pravi posneta na magnetogramski zapis in kasneje prenesena na filmski trak. Istega leta je bil z digitalno tehniko posnet tudi nizkoporačunski film *Na svoji Vesni*, ki je v omejenem obsegu igral v kinematografih, natančneje v Koloseju v Ljubljani, a se za subvencioniranje prenosa na filmski trak Filmski sklad RS ni odločil.

Christian O. Ashaiku je v produkciji slovenske produkcijske hiše AOC Films posnel film *Fantasy*, ki pa ni bil prenesen na filmski trak in tudi ni bil predvajan v kinematografih; na velikem platnu je bil predstavljen samo na 5. festivalu slovenskega filma.

Leta 2003 je Filmski sklad RS financiral prenos celovečernega dokumentarnega filma *Peterka: leto odločitve* z magnetogramskega traku na 35-mm trak. Naslednjega leta: brez povečave na filmski trak in distribucije v kinematografih so ostali štiri celovečerni igrani filmi, bili pa so predstavljeni na 6. festivalu slovenskega filma. Ti filmi so bili: *24 poljubov*, režija Viki Voglar, *Deseta zapoved*, režija Tomaž Morič, *Kdo se boji Jerryja Springerja*, režija Leo Spai, in *Prosta peta*, Milan Lebar.

Leta 2004 je bil na magnetogramski zapis posnet in kasneje prenesen na filmski trak film *V kraljestvu svizca* v režiji Boris Jurjaševiča. Na 7. festivalu slovenskega filma so bili prikazani trije celovečerni igrani filmi: *Jasnovidka*, režija Biljana Čakić Veselić, *Fantom*, režija Ema Kugler, in *Norega se metek ogne*, režija Mitja Novljan. Zadnji je po pritožbi na rezultate javnega razpisa za sofinanciranje celovečernih filmov in kratkih filmov (igranih, dokumentarnih, animiranih), povečav ter akcij v obdobju 2004–2005–2006 dobil podporo za prenos na filmski trak. Na ljubljanskem mednarodnem filmskem festivalu LIFFE je bil v

sekciji Odbitki prikazan celovečerni film Mitje Okorna. Na New York International Independent Film & Video Festival v New Yorku je film *Slepilo* v režiji Jana Bilodjeriča dobil posebno priznanje žirije. Poleg filmov *Tu pa tam* (produkcija Pales, d. o. o.), *Slepilo* (produkcija DOBA EPIS) in *Norega se metek ogne* (produkcija Filmogradnja zavod, d. o. o.), ki je bil edini bil sprejet v nacionalni filmski program, sta za sredstva za prenos na filmski trak v letu 2004 kandidirala še *Delo osvobaja* (produkcija E-motion film) in *Pet minut slave* (V. F. Tovarna vizij, d. o. o.). Poleg omenjenih so bili v tem letu posneti še *16.57*, režija Darko Berlič, *Goveja postrv*, režija Stjepan Drača, in *Resnična prikazen*.

Vzporedno z nacionalnim filmskim programom se je torej razvila tudi močna smer neodvisne, nizkoprorračunske produkcije. Ta alternativa nacionalnemu programu je dokaz, da se lahko tudi z mnogo manj sredstvi posname film, ki naleti na pozitiven odziv pri gledalcih in ustvari gledanost, ki je vsaj enaka, če ne večja kot pri filmih iz nacionalnega programa. Neodvisni filmi gledalcem večinoma ponujajo vsakdanje teme, ki so jim blizu in se z njimi tudi lažje identificirajo. Prav tako pomemben aspekt te veje slovenske kinematografije je, da se širi krog filmskih ustvarjalcev; tako se mladim, kreativnim ljudem nudi možnost, da izkoristijo svoje talente oziroma znanje.

Zaradi majhnosti slovenskega trga in stroškov, povezanih z izdelavo filma za mednarodno tržišče, tudi neodvisni film v večini primerov vsaj za finalizacijo potrebuje subvencijo države (izjemi sta filma *Tu pa tam* in *Slepilo*), saj slovenska podjetja ne kažejo dovolj velikega zanimanja za podporo temu delu slovenske kulture. Najbolj smiselno bi bilo, da bi se podpora tem projektom namenilo že v začetku; s tem bi v Sloveniji dobili resnično močno in stabilno strujo neodvisnega filma. To pomeni, da bi moral Filmski sklad RS uvesti novo kategorijo nizkoprorračunskega filma, pravila in merila za izbor pa prilagoditi predvsem mladim avtorjem, brez predhodnih referenc. Projekte bi izbirali na osnovi scenarijev in seveda potenciala za distribucijo doma in v tujini. Glede tega bi se seveda morali povezati s slovenskimi distributerji in Kolosejem, saj samo ti lahko podajo najbolj natančno oceno možnosti distribucije. »Neodvisni« strokovnjaki, ki sedijo v strokovnoprogramskih komisijah, dajejo prednost predvsem izobrazbi prijavljenih na razpis, kar pa prav pri tej kategoriji ne bi smelo igrati nobene vloge. Če bi sklad namenil

100 milijonov tolarjev za ta segment in posameznemu projektu petino te vsote, bi dobil dodatnih pet filmov na leto.

Pomembno je namreč, da obstaja alternativa glavnemu toku slovenskega filma, saj so tako bolj izpostavljeni tudi problemi nacionalne produkcije.

V nasprotju z neodvisnimi, nizkoprorračunskimi produkcijami so produkcije iz nacionalnega programa namreč preveč okorne; pri njih sodelujejo ogromne ekipe, delo pa se veliko težje organizira. To je običajno naloga producenta; problem pri nas je, da slovenski producenti nimajo prihodka na podlagi zaslužka med distribucijo, temveč svoj delež odtegnejo iz državne subvencije, zato te velike produkcije požirajo ogromne vsote denarja, snemanja pa se zavlečejo. V nasprotju z nizkoprorračunskimi se pri teh velikih produkcijah z denarjem ne varčuje; plačani statisti včasih tudi po več dni čakajo na svoje snemanje. Proračun, ki ga posameznemu filmu nameni filmski sklad, je običajno previsok za film, ki je namenjen tako majhnemu tržišču, kot je slovensko. Kljub visokim stroškom, ki nastajajo med produkcijo in postprodukcijo, pa se promociji končnega izdelka nameni zanemarljiva vsota denarja. V primerjavi z razvijanjem scenarija in promocijo zahteva produkcija nesorazmerno velik vložek. Zato je vizualna komponenta slovenskih filmov večinoma na zavidljivi ravni, pozablja pa se na pomen zgodbe in dialogov ter seveda na koncu tudi na promoviranje. Posledica tega so velikokrat prazne dvorane kinematografov, saj s tem pristopom gledalcev ne uspejo pritegniti.

4. INSTITUCIJE, KI OMOGOČAJO KONTINUIRANO PROGRAMIRANJE, NAČRTOVANJE IN OMOGOČANJE FILMSKE PRODUKCIJE V SLOVENIJI

Na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja sta bila objavljena stečajna postopka dveh do razpada Jugoslavije glavnih filmskih organizacij, in sicer programskotehničnega nosilca produkcije Viba film ter distribucijskega podjetja Vesna film. Vesna film je dokončno prenehala delovati leta 1992, Viba film pa leta 1994.

Filmsko področje se je v Sloveniji pričelo organizirati leta 1994. Tega leta sta bila ustanovljena Filmski sklad Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 17/94) in javni zavod Filmski studio Viba film (Ur. l. RS, št. 4-179/94). S tem si je slovenska filmska produkcija pridobila zagotovljen delež proračunskih sredstev. Nad kinematografijo v celoti (poleg produkcije še distribucija in prikazovanje) se je tako razvila mreža institucij, organizacij in podjetij, ki skrbijo za financiranje in izvajanje dejavnosti.

4.1 MINISTRSTVO ZA KULTURO

Ministrstvo za kulturo je del Vlade Republike Slovenije; pristojno je za urejanje tistih zadev na področju kulture, ki so v javnem interesu in obsegajo skrb za usklajen kulturni razvoj Slovenije, varovanje kulturne dediščine, zagotavljanje pluralnosti medijske krajine, zagotavljanje ustreznih pogojev za ustvarjanje, posredovanje in dostopnost kulturnih dobrin, zagotavljanje posebnih kulturnih pravic manjšin, meddržavno sodelovanje na področju kulture ter za promocijo kulture doma in v svetu (<http://www.kultura.gov.si/ministry.cp2>).

Ministrstvo za kulturo pripravlja zakone s področja kulture in razporeja proračunska sredstva med različne kulturne dejavnosti in s tem zagotavlja ustrezne možnosti za kulturno ustvarjanje ter varovanje kulturne dediščine. Ministrstvo išče podlago za svoje delovanje v treh poglavitnih načelih: kvaliteta, dostopnost in raznovrstnost.

Ministrstvo za kulturo je na področju filmske dejavnosti omejeno na analize stanja in dodeljevanja sredstev Filmskemu skladu Republike Slovenije, ki uživa veliko mero avtonomije. Vlada je namreč leta 1994 z Zakonom o filmskem skladu (Ur. l. RS, št. 17/94) ustanovila Filmski sklad Republike Slovenije kot javni sklad, da nanj prenese izvajanje nacionalnega kulturnega programa v delu, ki pokriva filmsko proizvodnjo in reproduktivno kinematografijo ter izvajanje filmskih festivalov in podeljevanje nagrad za področje kinematografije.

Ministrstvo za kulturo črpa sredstva iz državnega proračuna in jih nadalje porazdeljuje med kulturne dejavnosti.

Tabela 4.1: Sredstva, namenjena filmskemu področju med leti 2001–2004

Leto	2001	2002	2003	2004
Prejemnik				
Filmski sklad RS	600.991.129	646.022.641	683.056.530	745.155.000
Viba film	643.418.984	1.079.860.928	544.463.426	518.118.129*
Slovenska kinoteka	184.979.738	182.666.897	194.569.000	179.500.000
AV sklad – mediji		96.100.000	38.000.000	200.000.000
AV sklad – projekti		96.100.000	56.000.000	80.000.000

Vir: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije

* Za kontinuirano produkcijo slovenskega filma so pomembni predvsem krepko označeni podatki.

Ministrstvo za kulturo ima torej za uresničevanje ciljev kulturne politike pristojnosti, da nadzira usklajenost delovanja posameznih segmentov filmskega področja z vidika ciljev nacionalnega kulturnega programa in spremlja ter ocenjuje njihovo doseganje.

4.2 INFRASTRUKTURA

4.2.1 Filmski sklad Republike Slovenije

Filmski sklad Republike Slovenije je bil ustanovljen leta 1994 z Zakonom o filmskem skladu RS (Ur. l. RS, št. 17/94) in preoblikovan v javni sklad leta 2000 s Sklepom o ustanovitvi Filmskega sklada RS – javni sklad (Ur. l. RS, št. 96/00). V sklepu o ustanovitvi je zapisano, da je namen Filmskega sklada, da v skladu z nacionalnim kulturnim programom, ki določa cilje kulturne politike, upravlja in razpolaga z namenskim premoženjem in s finančnimi sredstvi, ki jih ustanovitelj (Vlada Republike Slovenije, op. p.) zagotavlja za produkcijo, distribucijo, promocijo in prikazovanje filmov ter za izvajanje filmskih festivalov in podeljevanje nagrad na področju kinematografije.

Filmski sklad ima opredeljeno široko polje delovanja, saj naj bi opravljal naslednje naloge:

- Spremljanje in analiziranje stanja s svojega delovnega področja.
- Zbiranje predlogov za sofinanciranje programov in projektov s področja kinematografije z javnimi razpisi.
- Opravljanje razdelitve in prenosa sredstev proračuna Republike Slovenije.
- Sklepanje pogodb o sofinanciranju z izbranimi izvajalci programov in projektov s področja kinematografije.
- Nadzorovanje porabe javnih sredstev.
- Načrtovanje produkcije in promocije filmov, ki se financirajo iz javnih sredstev, s katerimi razpolaga sklad.
- Spodbujanje in podpiranje ponudbe in distribucije in javnega prikazovanja filmov, financiranih iz sredstev, s katerimi razpolaga sklad doma in v tujini.
- Spodbujanje in podpiranje razvoja scenaristike in projektov.

- Spodbujanje ponudbe in distribucije umetniških in evropskih filmov v kinematografih.
- Spremljanje stanja kinematografske mreže ter po potrebi sprejemanje in izvajanje ukrepov za njen skladen razvoj.
- Zagotavljanje prezentacije in tržne eksploatacije slovenskega filma v državi in tujini.
- Načrtovanje in izvajanje sodelovanja s tujimi filmskimi organizacijami, spodbujanje vzpostavljanja koprodukcijskih razmerij.
- Spodbujanje in podpiranje izobraževanja in usposabljanja na področju kinematografije.
- Spodbujanje in podpiranje varstva filmske kulturne dediščine.
- Usklajevanje načrtovanja in izvedbe projektov s Filmskim studiem Viba film.
- Podeljevanje nagrad in priznanj na področju kinematografije.

Vir: Sklep o ustanovitvi Filmskega sklada RS – javni sklad (Ur. l. RS, št. 96/00)

Sklad pridobiva sredstva za sofinanciranje projektov:

- iz sredstev državnega proračuna, ki so namenjena področju kinematografije;
- iz lastnih prihodkov;
- iz naslova sodelovanja z mednarodnimi in domačimi ustanovami in organizacijami;
- z dotacijami, darili in iz drugih virov.

Vir: Sklep o ustanovitvi Filmskega sklada RS – javni sklad (Ur. l. RS, št. 96/00)

Tabela 4.2: Proračunska sredstva Filmskega sklada RS

Leto	Proračunska sredstva v SIT
1995	276.175.839
1996	271.800.900
1997	289.526.469
1998	355.186.940
1999	415.553.844
2000	465.500.000
2001	500.635.500

2002	655.000.000
------	-------------

Vir: Filmski sklad Republike Slovenije

* – Za leti 2003 in 2004 Filmski sklad RS ni želel posredovati letnih poročil, čeprav gre za informacije javnega značaja.

Organa sklada sta nadzorni svet in uprava. Nadzorni svet ima sedem članov, ki jih imenuje Vlada RS (tri na predlog Ministrstva za kulturo, enega na predlog Ministrstva za finance in po enega člana na predlog poklicnih združenj: Filmskega studia Viba film in Radiotelevizije Slovenije). Nadzorni svet sprejema razvojni, poslovni in finančni načrt sklada, daje soglasje za sofinanciranje programov in projektov nad deset milijonov slovenskih tolarjev. Skrbi tudi, da sklad deluje v javnem interesu, in nadzira izvajanje sprejete poslovne politike. Nadzorni svet imenuje in razrešuje upravo.

Uprava sklada ima enega člana, to je direktor Filmskega sklada RS. Direktor zastopa in predstavlja sklad, organizira ter vodi poslovanje sklada. Nadzornemu svetu predlaga razvojni, poslovni in finančni načrt. Za sofinanciranje do deset milijonov slovenskih tolarjev se odloča samostojno, za sofinanciranje nad deset milijonov slovenskih tolarjev pa v skladu s finančnim načrtom in po predhodnem soglasju nadzornega sveta. Direktor po predhodnem soglasju nadzornega sveta imenuje strokovnoprogramske komisije.

Strokovnoprogramske komisije imajo tri člane in so ustanovljene za področje scenaristike, distribucije in prikazovanja filmov ter akcij (štipendije, nagrade, spodbude idr.). Strokovnoprogramska komisija po opravljenem izboru programov ali projektov direktorju predloži pisno mnenje o posameznem projektu ali programu.

Sklad sofinancira programe in projekte preko javnih razpisov, odločitve o sofinanciranju pa sprejema direktor na podlagi mnenja strokovnoprogramske komisije, in sicer v skladu s poslovno politiko, splošnimi akti sklada in z drugimi veljavnimi predpisi.

Skupaj z Zakonom o Filmskem skladu RS in Sklepom o ustanovitvi Filmskega sklada RS – javni sklad je poslovanje sklada urejeno še s splošnimi akti sklada, ki urejajo:

- splošne pogoje poslovanja,

- organizacijo sistema notranje kontrole,
- notranjo organizacijo in sistematizacijo delovnih mest,
- delovna razmerja,
- disciplinsko in odškodninsko odgovornost zaposlenih,
- finančno poslovanje,
- pravilnik o merilih in kriterijih za sofinanciranje projektov in programov.

Vir: Sklep o ustanovitvi Filmskega sklada RS – javni sklad (Ur. l. RS, št. 96/00)

Sklad je sprejel še naslednje akte:

- Navodila za sofinanciranje distribucije tujih filmov na področju Republike Slovenije
- Navodila o izboru filmov za povečavo in/ali prenos na 35-mm filmski trak
- Poslovnik strokovnoprogramskih komisij FS
- Pravilnik o festivalu slovenskega filma

Tabela 4.3: Število sofinanciranih filmov

Leto	Celovečerni filmi	Kratki in videofilmi
1995	7	7
1996	3	15
1997	2	4
1998	6	16
1999	10	7
2000	5	2
2001	6	1
2002	6	
2003	7	11
2004	5	4

Vir: Filmski sklad Republike Slovenije

V tabeli 4.3 lahko vidimo, da sklad ne zmore zagotavljati konstantne produkcije; le-ta niha od sofinanciranja dveh do desetih filmov letno. Še pomembneje je upoštevati podatek, da

se v kinematografih na leto prikaže manjše število slovenskih filmov, kot se jih sofinancira, saj se zaradi že omenjene okornosti slovenskih produkcij le-te razvlečejo na več let, nekatere pa sploh nikoli ne pridejo na redni spored kinematografov.

Film *Desperado Tonic*, ki je stal 159,400.000,00 tolarjev in katerega produkcija je trajala več let, je na primer igral samo v kinu Dvor, prav tako pa ni dosegel nobenih vidnejših festivalskih uspehov ne doma in ne v tujini. Prav tako so film *Slepa pega*, ki je stal 137,501.177,00 tolarjev, že po dveh tednih predvajanja – zaradi pomanjkanja gledalcev – umaknili s sporeda kinematografov. Razlog za majhno število filmov letno in nihajočo produkcijo se skriva v naslednji tabeli.

Tabela 4.4: Povprečna cena slovenskega filma

Leto	Povprečna cena slovenskega filma iz nacionalnega programa v SIT
1995	96.896.219
1996	126.314.747
1997	93.996.400
1998	126.891.030
1999	107.723.944
2000	173.165.518
2001	149.356.182
2002	142.553.235
2003	233.370.468
2004	193.746.390
2005	248.725.525

Vir: Filmski sklad Republike Slovenije

V tabeli 4.4 lahko vidimo, da proračun z manjšimi nihanji dokaj konstantno narašča. Slovenski film torej postaja vse dražji in dražji, čeprav je bil na primer proračun najbolj gledanega slovenskega filma *Kajmak in marmelada* (155.043 gledalcev) le 102.651.292,00 tolarjev. Visok proračun torej nikakor ni porok za uspešnost

posameznega filma. Filmski sklad bi zato moral sredstva dodeliti čim več projektom in vsakemu v manjšem obsegu, hkrati pa bi določen delež morali zagotoviti producenti sami. V primeru, da bi sklad posameznemu filmu dodelil približno sedemdeset odstotkov proračuna filma *Kajmak in marmelada*, bi Slovenija dosegla solidno produkcijo približno deset filmov letno. In le večja ter seveda konstantna produkcija lahko da rezultate.

Tabela 4.5: Število filmov, izbranih za povečavo

Leto	Celovečerni filmi, izbrani za povečavo
2000	1
2001	2
2002	1
2003	3
2004	1

Vir: Filmski sklad Republike Slovenije

Trend snemanja z digitalno tehniko se je pojavil šele leta 2000 in, kot sem že omenil, predstavlja alternativo filmom iz nacionalnega programa. Za posamezni film, ki kandidira za povečavo, Filmski sklad nameni približno 20.000.000,00 tolarjev. To pomeni, da bi z manj kot šestino svojega proračuna dobil pet filmov letno. Običajno pa se tem projektom nameni le omenjenih dvajset milijonov, kar pomeni, da se poveča le en film letno. Številka tri v letu 2003 (tabela 4.5) je nekoliko varljiva, saj je bil povečan en dokumentarec *Peterka: leto odločitve* in en celovečerni film, ki je nacionalnega pomena, vendar še ni bil prikazan v rednem sporedu slovenskih kinematografov, to je *Pesnikov portret z dvojnikom*.

Filmski sklad ima kot osrednja filmska institucija v RS Sloveniji določene pomanjkljivosti. Res je, da je sistem subvencioniranja dokaj natančno zastavljen, vendar izhajajo problemi prav iz tega sistema oziroma iz kriterijev za ocenjevanje projektov in iz izvajanja razpisov.

Predvsem sta moč in pravica do odločanja preveč skoncentrirana in so skladove odločitve mnogokrat preveč subjektivne in ne temeljijo na strokovni podlagi.

Prav tako je problematična sestava strokovnoprogramskih komisij, saj so tri mnenja premalo, da se ustvari realna slika določenega projekta, ki kandidira za sredstva. Še posebej, če niso vsi člani strokovnjaki s filmskega področja, temveč recimo publicisti, ki pišejo o filmu, ali pa uredniki filmskih revij, vendar brez izobrazbe ali uporabnih izkušenj in referenc, kot jih imajo filmski delavci.

Posledično se velikokrat izbirajo projekti, ki se na koncu izkažejo kot nezanimivi tako za domačo kot tujo distribucijo, ne dosežejo pa tudi nobenih vidnih uspehov na festivalih. V zadnjem času so pogoste tudi utemeljene pritožbe na izvedbo razpisov in tako razveljavljeni oziroma ponovljeni razpisi.

Po desetih letih delovanja bi sklad moral biti konsolidirana institucija, katere delovanje bi moralo biti brezhibno, imeti pa bi morala tudi visoko usposobljeno strokovno bazo ljudi, ki bi sodelovali pri odločitvah za sofinanciranje projektov. Prav tako bi morala doseči produkcijo vsaj desetih filmov letno in zahtevati, da se filmi dokončajo v dogovorjenem roku, ne pa da se snemanja razvlečejo tudi na pet in več let.

4.2.2 Javni zavod Filmski studio Viba film

Filmski studio Viba film je bil ustanovljen leta 1994 s Sklepom o ustanovitvi javnega zavoda Filmski studio Viba film (Ur. l. RS, št. 4-179/94). Viba film predstavlja tehnično bazo za slovenski film, kot svoje poslanstvo pa ima v sklepu o ustanovitvi zapisano trajno in nemoteno izvajanje tehnične realizacije slovenskega nacionalnega filmskega programa, ki ga izbira in sofinancira Filmski sklad Republike Slovenije – javni sklad. Tehnična realizacija zajema izvedbo (snemanje slike in zvoka ter obdelavo posnetega materiala) celovečernih in kratkih igranih, dokumentarnih in animiranih filmov v različnih izvedbenih tehnikah.

Viba film je zadolžen za izvajanje naslednjih dejavnosti:

- O/92.11 snemanje filmov
- O/92.32 obratovanje objektov za kulturne prireditve
- K/74.84 druge poslovne dejavnosti
- K/71.34 dajanje drugih strojev in opreme v najem
- I/60.24 cestni tovorni prevoz

V okviru navedenih dejavnosti zavod opravlja zlasti naslednje naloge:

- organiziranje in izvedba tehničnih storitev pri izdelovanju filmov vseh vrst;
- zagotavljanje scenske tehnike in gradbenoscenskega servisa;
- zagotavljanje filmske snemalne tehnike in svetlobnega parka;
- zagotavljanje prostorskih kapacitet za snemanje v studiu;
- ponudba osnovnih infrastrukturnih in prostorskih uslug producentom neposredno med realizacijo filmskega projekta;
- zagotavljanje tehničnih storitev za obdelavo filmskega traku v fazi postprodukcije;
- vzdrževanje in posodabljanje filmskih tehničnih kapacitet;
- posojanje kostumov in dekorja;
- nastopanje v pravnem prometu s tehničnimi sredstvi, potrebnimi za filmsko produkcijo.

Vir: Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Filmski studio Viba film

Studio Viba film izvaja projekte iz nacionalnega in tržnega programa, večina prihodkov in odhodkov je povezanih s celovečernimi filmi. V letu 2003 je studio Viba film sodeloval pri realizaciji naslednjih projektov:

Celovečerni filmi iz nacionalnega programa:

- Predmestje – producent Forum
- Od groba do groba – producent Stara gara
- Angeli – producent Fabula
- Ruševine – producent Emotionfilm

- Marmelada – producent Vertigo

Celovečerni filmi iz tržnega programa:

- *Lijeto u zlatnoj dolini* – producent Refresh production
- *Kako sem ubil svetnika*
- *Shadows of time*
- *Obisk*

Studio je sodeloval tudi pri snemanju petih kratkih filmov iz nacionalnega programa, sedmih študijskih filmov in enega kratkega filma iz tržnega programa. Leto kasneje, torej 2004, je studio sodeloval pri snemanju naslednjih projektov:

Celovečerni filmi iz nacionalnega programa:

- *Dobro uštimani mrtvaci* – producent Studio Maj
- *Rdeča obzorja* – producent A. A. C. production
- *L... kot ljubezen (prej Angeli)* – producent Fabula
- *Gozd* – producent Antara
- *Warchild* – producent Studio Maj
- *Masterclass*
- *Karavla*

Med celovečernimi filmi iz tržnega programa je bilo v letu 2004 tudi nekaj filmov iz nacionalnega programa, saj je studio po dogovoru s producenti določene dodatne usluge zaračunal.

Celovečerni filmi iz tržnega programa:

- *Warchild* – producent Studio Maj
- *Heidi* – producent Aatalanta
- *Od groba do groba* – producent Stara gara
- *Dobro uštimani mrtvaci* – producent Studio Maj
- *Norega se metek ogne* – producent Filmogradnja zavod

- *Transnacionala – producent Emotionfilm*
- *Tu pa tam – producent Pales*

Tega leta je studio sodeloval pri snemanju štirih kratkih filmov iz nacionalnega programa, šestih študijskih filmov in enega kratkega filma iz tržnega programa.

Pregled let 2003 in 2004 nam v osnovi predstavi sliko o strukturi dejavnosti Filmskega studia Viba film Ljubljana in zariše razmerje med tržnim in nacionalnim programom. Struktura dejavnosti nas vodi do financiranja studia.

Sredstva za izvajanje svoje dejavnosti zavod pridobiva iz naslednjih virov:

- iz sredstev državnega proračuna,
- s prodajo svojih storitev drugim uporabnikom,
- iz dobička podjetij, ki jih zavod v soglasju z ustanoviteljem ustanovi z razvojem možnosti v okviru dejavnosti zavoda,
- z dotacijami, darili in iz drugih virov – na način in pod pogoji, določenimi z zakonom in s statutom zavoda.

Vir: Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Filmski studio Viba film

Tabela 4.6: Prihodki in odhodki določenih uporabnikov po vrstah dejavnosti Filmskega studia Viba film Ljubljana za leto 2003

	ZNESEK	
	Izvajanje javne službe	Prodaja blaga in storitev
Prihodki od poslovanja	162.578.000	39.197.000
Prihodki od financiranja	656.000	800.000
Izredni prihodki	2.923.000	674.000
Celotni prihodki	166.157.000	40.671.000
Stroški blaga, materiala in storitev	64.984.000	30.752.000
Stroški dela	74.646.000	2.295.000
Amortizacija	40.000.000	
Ostali drugi stroški	1.430.000	285.000
Odhodki financiranja	140.000	29.000
Izredni odhodki	22.000	5.000
Celotni odhodki	181.222.000	33.366.000
Presežek prihodkov		7.305.000
Presežek odhodkov	15.065.000	

Vir: Letno poročilo 2003 Filmskega studia Viba film Ljubljana

Tabela 4.7: Prihodki in odhodki določenih uporabnikov po vrstah dejavnosti Filmskega studia Viba film Ljubljana za leto 2004

	ZNESEK	
	Izvajanje javne službe	Prodaja blaga in storitev
Prihodki od poslovanja	139.339.000	51.675.000
Prihodki od financiranja	536.000	308.000
Izredni prihodki	639.000	836.000
Celotni prihodki	140.514.000	52.819.000
Stroški blaga, materiala in storitev	77.974.000	52.819.000
Stroški dela	57.925.000	21.478.000
Amortizacija	0	0
Ostali drugi stroški	6.158.000	3.062.000
Odhodki financiranja	12.000	38.000
Izredni odhodki	74.000	28.000
Celotni odhodki	142.463.000	50.498.000
Presežek prihodkov		2.321.000
Presežek odhodkov	1.949.000	

Vir: Letno poročilo 2003 Filmskega studia Viba film Ljubljana

Kot lahko vidimo iz tabel 4.6 in 4.7, je bila končna bilanca poslovanja v letu 2003 negativna (– 7.760.000,00 SIT), vendar je razlog za to zaključevanje izgradnje in nabava opreme za novi studio. V letu 2004 je bilanca že pozitivna (372.000,00 SIT), hkrati pa se povečuje tudi delež prihodkov iz prodaje blaga in storitev, kar je pomembna informacija, saj je tržno obnašanje edini način, da filmski studio preživi kot udeleženec na trgu ponudbe blaga in storitev. Na ta način se zmanjšuje udeležba države in s tem črpanje sredstev iz državnega proračuna, povečuje pa se delež tržno pridobljenih sredstev.

In kakšna je struktura zavoda? Organa zavoda sta direktor in svet. Svet sestavlja devet članov, od katerih tri imenuje Vlada republike Slovenije, trije so predstavniki delavcev zavoda, prav tako trije pa predstavniki uporabnikov oziroma zainteresirane javnosti, ki jih predlagajo Filmski sklad RS, Akademija za gledališče, radio, film in televizijo ter Radiotelevizija Slovenija. Svet nadzira zakonitost dela in poslovanja zavoda. Poglavitne naloge sveta so predvsem spremljanje, analiza, ocenjevanje dela direktorja in podajanje mnenj Ministrstvu za kulturo. Med drugim Ministrstvu poda predhodno mnenje k imenovanju in razrešitvi direktorja zavoda.

Direktorja zavoda torej imenuje minister za kulturo. Direktor zastopa, predstavlja in vodi poslovanje zavoda ter odgovarja za zakonitost in strokovnost njegovega dela. Direktor organizira delo zavoda, sprejema strateški načrt in program dela s finančnim načrtom. Organizira kadrovanje v zavodu. V pravnem prometu zastopa in predstavlja direktor zavoda neomejeno in je pooblaščen za sklepanje pogodb v okviru potrjenega finančnega načrta. O svoji in dejavnosti zavoda mora poročati svetu zavoda.

Viba film je torej od države subvencionirani ponudnik tehnične opreme (svetlobni park, kamere, tonska tehnika, scenska tehnika, transportna vozila in energetske stroji), studijskih prostorov, garderobe in postprodukcijske tehnike (montaža slike in tona). S tem predstavlja za film nepogrešljivo bazo uslug in storitev po dosegljivi ceni, kot javni zavod pa nudi tudi brezplačne oziroma od države subvencionirane storitve za filme iz nacionalnega programa. Z novim velikim studiem pod okriljem Viba filma je slovenska kinematografija pridobila moderne in kvalitetne prostore ter s tem veliko bolj ugodne pogoje dela. Hkrati se je zmanjšala tudi potreba po iskanju teh storitev v tujini po mnogo višjih cenah.

Pravilna je tudi usmeritev v povečanje tržnega segmenta, kar pomeni tudi boljše bilanco poslovanja. Tudi v prihodnosti bi Viba film moral voditi politiko v skladu s svetovnimi filmskimi trendi, hkrati pa naj bi skušal postati zanimiv tudi v tujini.

S kvaliteto in s cenovno konkurenčnostjo bi lahko pritegnili tudi tuje produkcije, saj usluge pri studiu Viba film trenutno v večini primerov poiščejo le domači producenti, kar pomeni, da se prostori in tehnika uporabljajo le za domače produkcije in kvečjemu še za mednarodne koprodukcije z udeležbo Slovenije.

4.3 MATIČNE SLUŽBE

4.3.1 Slovenska kinoteka

S prikazovanjem kinotečnih filmov je leta 1963 pričela dvorana Jugoslovanske kinoteke v Ljubljani, ki je leta 1981 prešla v last Ljubljanskih kinematografov. Leta 1993 je kinotečna dvorana postala del Slovenskega gledališkega in filmskega muzeja, s sklepom o razdelitvi javnega zavoda Slovenski gledališki in filmski muzej na dva javna zavoda, na Slovenski gledališki muzej in Slovensko kinoteko, pa je Vlada RS leta 1996 ustanovila Slovensko kinoteko. Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Slovenska kinoteka je bil sprejet leta 2003 (Ur. l. RS, št. 117/2003), in sicer v smislu uskladitve delovanja kinoteke z določbami Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Ur. l. RS, št. 96/02).

Kinoteka ima v sklepu o ustanovitvi kot svoje poslanstvo zapisano ohranjanje zgodovinskega spomina na filmskem oziroma avdiovizualnem področju ter artikuliranje in zagotavljanje razvoja vseh oblik filmske in avdiovizualne kulture. Osnovne naloge slovenske kinoteke pa so naslednje:

- zbiranje, dokumentiranje, evidentiranje, varovanje, hramba in dopolnjevanje, preučevanje, prezentiranje in promoviranje filmske in avdiovizualne kulturne dediščine na različnih nosilcih, pomembne za zgodovino slovenskega filma oziroma za zgodovino filma in kinematografije ter avdiovizualnih umetnosti in industrije na Slovenskem;
- razvijanje vloge osrednjega muzeja za področje svojih zbirk na način, da prevzema vrsto nalog za in v sodelovanju z mrežo muzejev, kar poteka v obliki tekočega dialoga z muzejskimi partnerji in uporabniki muzeja;

- izvajanje raziskovalnega, razvojnega in svetovalnega dela na svojem delovnem področju;
- aktivno sodeluje pri slovenskem in mednarodnem kulturnem in znanstvenem sodelovanju z drugimi muzeji, avdiovizualnimi centri ter raziskovalnimi ustanovami;
- si prizadeva dosegati visoko kvaliteto dela znotraj vseh svojih področij dela in odgovornosti na način, da priteguje, usposablja in zaposluje sposobne sodelavce;
- organizira in izvaja strokovno izpopolnjevanje in usposabljanje delavcev s svojega področja dela, kot so arhivarji, kustosi, konservatorji, dokumentalisti, prevajalci, programski uredniki umetniških kinematografov, kino- in avdiovizualni operaterji;
- v vlogi državnega muzeja in nacionalnega avdiovizualnega centra skrbi za enotne standarde na področju varovanja in hranjenja filmske in avdiovizualne kulturne dediščine ter skrbi za izobraževanje svojih strokovnih sodelavcev in nudi pomoč pri strokovnem izobraževanju sodelavcev drugih muzejev in sorodnih ustanov;
- daje strokovna mnenja o izvozu, iznosu in uvozu filmske in avdiovizualne kulturne dediščine;
- pripravlja srednjeročni in dolgoročni program varovanja kulturne dediščine, ki sodi v okvir njene matičnosti;
- posreduje podatke o filmski in avdiovizualni kulturni dediščini v register dediščine in skrbi za dostopnost podatkov javnosti;
- pripravlja in izvaja pedagoške in andragoške programe ter programe za težje prilagodljive družbene skupine in omogoča dostopnost do podatkov in programov telesno oviranim osebam;
- se povezuje s Slovenskim filmskim arhivom pri Arhivu Republike Slovenije in s Filmskim skladom Republike Slovenije ter s slovenskimi ustanovami v zamejstvu in s Slovenci po svetu za načrtno varovanje in hranjenje filmske in avdiovizualne kulturne dediščine;
- izvaja restavratorske in predvsem konservatorske dejavnosti za ohranjanje filmske in avdiovizualne kulturne dediščine na različnih nosilcih v skladu z najnovejšimi veljavnimi standardi;

- pri restavratorsko-konservatorski dejavnosti se povezuje z Arhivom Republike Slovenije, Zavodom za varstvo kulturne dediščine, Restavratorskim centrom, Narodno in univerzitetno knjižnico in ostalimi muzeji;
- sledi novim tehnološkim možnostim za hranjenje in prezentiranje filmske dediščine in avdiovizualnih umetnosti in skrbi za strokoven prenos filmske in avdiovizualne kulturne dediščine na tehnološko nove nosilce;
- organizira in izvaja prireditve, retrospektive, festivale, razstave, seminarje, kongrese in druge oblike posredovanja kulturnih vrednot s področja svoje dejavnosti;
- izvaja celoletne kinotečne programe ter programe sodobnega domačega in svetovnega umetniškega filma in pri tem sodeluje z domačimi in s tujimi sorodnimi ustanovami in distributerji;
- letni program razstav, kinotečnih in drugih filmskih programov ter prireditev usklajuje s sorodnimi ustanovami doma in v tujini;
- skrbi za posredovanje in strokovno spremljanje dogajanja v sodobni slovenski in svetovni filmski in avdiovizualni umetnosti ter skrbi za skladen razvoj filmske oziroma avdiovizualne kulture v Sloveniji;
- vodi strokovno knjižnico za področja svojih dejavnosti, ki je odprta javnosti, in skrbi za izvajanje knjižnične dejavnosti po zahtevanih standardih in zakonodaji;
- deluje v skladu s pravili Mednarodnega združenja filmskih arhivov in kinotek (FIAF) in Asociacije evropskih kinotek (ACE) ter v skladu z načeli Konvencije o evropski avdiovizualni dediščini;
- skrbi za filmske, avdiovizualne in druge zbirke Filmskega sklada Republike Slovenije, ki so pri njej v hranjenju in varovanju;
- v sodelovanju s Filmskim sklado Republike Slovenije zagotavlja pogoje za razvijanje umetniške distribucije in vzpostavljanje mreže umetniških kinematografov;
- programsko vodi in izvaja dejavnosti umetniškega kina in opravlja naloge podpornega centra mreže umetniških kinematografov ter usmerja njen razvoj in sodeluje s knjigarniško mrežo in multimedijijskimi centri;
- skrbi za promocijo, distribucijo in prodajo knjižnih in drugih izdaj v knjigarnah in knjigarniški mreži, v mreži umetniških kinematografov in v multimedijijskih centrih ter po knjižnicah in drugih sorodnih ustanovah;

- izvaja promocijo in distribucijo domačih in svetovnih umetniških filmov in umetniških del na drugih avdiovizualnih nosilcih na način, ki ne spodbuja preprečevanja, omejevanja ali izkrivljanja konkurence na trgu distribucije teh del;
- organizira klubsko življenje in skrbi za spremljajoče dejavnosti, ki zagotavljajo celovito izvajanje kontinuiranih filmskih programov, kongresov in festivalov, in
- nudi interesantom pogodbene storitve v okviru svoje dejavnosti.

Vir: Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Slovenska kinoteka

Predvsem v zadnjem času je javnost Kinoteko povezovala z nesoglasji okrog prenove, urejanja dotrajanih prostorov in menjave direktorja. Kinoteka je pomembna predvsem zaradi predvajanja filmov, ki jih kinematografi v rednem sporedu sicer ne bi predvajali. Namenjena je predvsem svetovnemu in slovenskemu umetniškemu filmu, hkrati pa lahko pripravlja retrospektive priznanih slovenskih in tujih avtorjev. Njena skrb je predvsem ohranjanje spomina na slovensko filmsko zgodovino, ki je brez nje obsojena zgolj na televizijsko distribucijo.

Na nek način je še pomembnejši aspekt njenega dela povezovanje s tujimi institucijami podobnega značaja in s tem ustvarjanje umetniške kinomreže, ki lahko pomaga slovenskim avtorjem pri prodiranju na tuje trge. Z utečenimi mednarodnimi distribucijskimi kanali lahko pomaga pri predstavljanju slovenskega filma v tujini ter soorganizira retrospektive slovenskih avtorjev na mednarodnem področju. V sodelovanju s Filmskim arhivom pa seveda skrbi tudi za ohranjanje slovenske kulturne dediščine, saj segajo začetki slovenskega filma že v leto 1905.

Kot kaže, se status Kinoteke počasi le ureja, saj sta Mestna občina Ljubljana in Ministrstvo za kulturo junija 2005 podpisala pogodbo o nakupu prostorov Kinoteke. Vlada Republike Slovenije pa je Slovensko kinoteko določila za upravljavca teh prostorov. To zagotavlja nadaljnji obstoj in delovanje Kinoteke. Konec septembra 2005 pa je Kinoteka dobila tudi novega direktorja. Negativno mnenje sveta Slovenske kinoteke sicer kaže na nestrinjanje z izbiro, vendar ministrstvo zagotavlja, da bo novi direktor poskrbel za nujno potrebno prenovo dvorane in prestrukturiranje delovanja Kinoteke.

4.3.2 Slovenski filmski arhiv

Slovenski filmski arhiv deluje v okviru Arhiva Republike Slovenija. Včlanjen je v mednarodno organizacijo filmskih arhivov FIAF. Leta 1966 je bilo filmsko gradivo z Zakonom o arhivskem gradivu in arhivih opredeljeno kot arhivsko gradivo in s tem je bilo arhivom naloženo, da poskrbijo za njegovo ohranitev. Današnje delovanje je bilo opredeljeno z Zakonom o arhivskem gradivu in arhivih iz leta 1997 (Ur. l. RS, št. 20/1997). Kot filmsko gradivo je definirano gradivo, ki je zmontiran originalni slikovni in tonski negativ filma in ena filmska kopija vsakega filma, ki ga izdelajo slovenski producenti oziroma je izdelan v koprodukciji slovenskih in tujih producentov v Republiki Sloveniji. Takšno gradivo mora producent izročiti arhivu takoj po izdelavi filma.

Filmski arhiv prevzema, evidentira, hrani in strokovno obdeluje filmsko gradivo, hkrati pa raziskuje slovensko filmsko kulturno dediščino ter izposoja filmsko gradivo ter izobražuje.

4.4 STROKOVNA ZDRUŽENJA

4.4.1 Društvo slovenskih filmskih ustvarjalcev

Društvo slovenskih filmskih ustvarjalcev (krajše DSFU), ki je bilo ustanovljeno že leta 1950, ima danes več kot 200 članov in status strokovnega društva, ki deluje v javnem interesu. Glavna funkcija društva je, da njegovi člani sodelujejo v nadzornih svetih Filmskega sklada, Javnega zavoda Viba film, Slovenske kinoteke in drugih. Društvo torej predstavlja združenje, ki aktivno sodeluje pri upravljanju slovenske filmske produkcije.

Prav tako pomembna je neke vrste motivacijska funkcija, saj društvo podeljuje štipendije, nagrade in predloge za nagrade na področju filma. Najpomembnejša nagrada je nagrada Metoda Badjure za življenjsko delo, ki jo društvo podeljuje z namenom, da poudari zasluge na področju širjenja filmske kulture in za aktivno delovanje v slovenski kinematografiji. Kot najvišja strokovna nagrada na področju filmske umetnosti v Sloveniji služi tudi kot vzpodbuda uspešnim filmskim ustvarjalcem.

Dosedanji dobitniki te nagrade so:

- Ivan Marinček, direktor filmske fotografije (1995)
- Dušan Povh (1995)
- Jože Babič, filmski režiser (1996)
- Berta Meglič, oblikovalka maske (1997)
- Rudi Omota, pionir slovenskega filmskega zvoka (1998)
- Boštjan Hladnik, filmski režiser (1999)
- Jane Kavčič, filmski režiser (2000)
- Matjaž Klopčič, filmski režiser (2001)
- Jože Gale, filmski režiser (2002)
- Rudi Vaupotič, direktor filmske fotografije (2003)
- Vojko Duletič, filmski režiser (2004)

DSFU vsako leto podaja tudi predloge za Prešernove nagrajence s področja filma.

Posebno motivacijsko nagrado predstavlja *zlata rola*, ki se podeljuje za nadpovprečno število gledalcev in je bila uvedena leta 2001. *Zlata rola* se podeli za vsakih 25.000 gledalcev v dvoranh slovenskih kinematografov. Nagrado *zlata rola* so prejeli filmi: *Nikogaršnja zemlja* (2001), *Kruh in mleko* (2002), *Pozabljeni zaklad* in *Kajmak in marmelada* (oba leta 2003) ter *Pod njenim oknom* (2004).

DSFU izbira tudi slovenskega nacionalnega kandidata za kategorijo tujejezični film za oskarja, ki se podeljuje od leta 1929 in je ena najprestižnejših nagrad na področju svetovnega filma.

4.4.2 Gospodarsko interesno združenje slovenskih filmskih producentov

V tem združenju je včlanjenih 17 slovenskih producentov. Združenje predvsem nadzoruje zakonodajo, povezano s slovensko filmsko industrijo. Predlaga tudi spremembe in kot partner v dialogu nastopa pri pogovorih z Ministrstvom za kulturo in s Filmskim skladom RS. Pomaga pri mednarodnem sodelovanju slovenskih producentov in služi kot vir mednarodnih informacij. Predsednica združenja je slovenska producentka Dunja Klemenc.

Institucionalni del slovenske kinematografije je torej pokrit v vseh segmentih – od infrastrukture, preko matičnih služb do strokovnih združenj. Vendar je problem v tem, da te službe oziroma institucije delujejo tako, kot da še vedno iščejo svojo vlogo v procesu ustvarjanja, namesto da bi zagotavljale kontinuirano in kvalitetno produkcijo in konstantno število filmov letno. Najbolj problematičen je prav Filmski sklad, ki je najpomembnejši člen v subvencionirani filmski produkciji. Prav ta bi moral zagotoviti vsaj deset celovečernih filmov letno in poskrbeti za financiranje promocije le-teh, saj je nujno potrebno pritegniti večje število gledalcev v kinematografe. Vse to ima sklad zapisano v svojem programu dela z letnico 2005, a je resničnost žal nekoliko drugačna. Po njihovih podatkih je bila povprečna gledanost filmov, sofinanciranih od filmskega sklada, 10.500 gledalcev v letu 2002 in kar 39.000 gledalcev v letu 2003 (predvsem po zaslugi najbolj gledanega slovenskega filma *Kajmak in marmelada*). Leta 2004 sta v kinematografih igrala

Predmestje in koprodukcija *Poletje v zlati dolini*; prvi je imel 4.895, drugi pa 4.176 gledalcev. Neodvisni film brez sofinanciranja sklada Dergi in Roza *V kraljestvu svizca* je imel 22.353 gledalcev.

To nesorazmernost med vložki v slovenske filme in številom gledalcev v kinematografih so opazili tudi mediji. Ob *Ruševine* Janeza Burgerja z letnico 2005 so se obregnili v sobotni prilogi osrednjega slovenskega dnevnika Delo (19. 3. 2005), kjer so ugotovili, da je bilo na enega gledalca porabljenih 100.000,00 tolarjev državnega denarja. Kljub temu menim, da so slovenski mediji še premalo kritični do Filmskega sklada in se resnično konstruktivne in realne kritike njegovega dela običajno pojavijo le v pismih bralcev. Slovenska javnost premalo pozna financiranje slovenskih filmov in nastajanje le-teh, pa vendar je Filmski sklad običajno institucija z negativnim prizvokom. Največ konfliktov se pojavlja med ustvarjalci in Filmskim skladom. Najbolj kritični pa so producenti, ki edini neposredno s skladom tudi komunicirajo. Nezadovoljni so tako z izvedbo razpisov kot z rezultati le-teh.

Ostali segmenti slovenske filmske infrastrukture so očem javnosti še bolj skriti in za medije tudi manj zanimivi. Viba film je sicer bil nekoliko bolj izpostavljen v času posodobitve in gradnje novega studia, Kinoteka pa predvsem zaradi problemov s prenovo, zapiranjem njenih vrat in ob zamenjavi direktorja. Vendar vsi ti dogodki niso vzbudili nekega večjega zanimanja javnosti. Strokovni združenji pa se le redko javno oglasita, hkrati pa ne opravljata za javnost pomembnega dela in tako večinoma ostajata nezanimivi za medije. Zaradi vsega tega je težko reči, kako javnost ocenjuje delo teh institucij – razen dela Filmskega sklada, ki pa si le redko prisluži pozitivne komentarje medijev in tudi strokovne javnosti. Če povzamem oceno delovanja omenjenih institucij: strokovna združenja delujejo premalo kritično in so na slovenski filmski sceni premalo opazna, Filmski sklad deluje slabo, Viba film si zasluži dokaj pozitivno oceno, le nekoliko bolj tržen pristop bi morali ubrati, Kinoteka bo z novim direktorjem mogoče spet zaživela, medtem ko bi o delovanju filmskega arhiva težko imel kakršne koli pripombe.

5. PRAVNI MEHANIZMI, KI OMOGOČAJO NASTAJANJE SLOVENSKEGA FILMA

Produkcija filma je v Sloveniji skoraj v celoti od države subvencionirana dejavnost. To pomeni, da so glavna podlaga za obstoj filma in delovanje produkcije zakoni, sprejeti na tem področju. V podporo zakonom, sprejetim na državni ravni, pa imajo krovne institucije še svoje splošne akte, ki urejajo njihovo delovanje. Za začetek si pogledajmo kratek seznam zakonov in aktov s področja filmske produkcije.

Zakoni in akti:

- Zakon o filmskem skladu (Ur. l. RS, št. 17/1994)
- Sklep o ustanovitvi Filmskega sklada Republike Slovenije – javni sklad (Ur. l. RS, št. 96/2000)
- Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Filmski studio Viba film Ljubljana (Ur. l. RS, št. 67/2003)
- Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Slovenska kinoteka (Ur. l. RS, št. 117/2003)
- Zakon o arhivskem gradivu in arhivih (Ur. l. RS, št. 20/1997) – predvsem 36. člen

Interni akti institucij

Filmski sklad:

- Splošni pogoji poslovanja Filmskega sklada Republike Slovenije – javnega sklada (30. 6. 2003)
- Pravilnik o merilih in kriterijih za sofinanciranje projektov in programov (30. 1. 2004)
- Navodila o izboru filmov za povečavo in/ali prenos na 35-mm filmski trak (30. 1. 2004)
- Poslovnik strokovnoprogramskih komisij Filmskega sklada Republike Slovenije – javnega sklada (izdan 15. 1. 2004, soglasje nadzornega sveta 30. 1. 2004)
- Pravilnik o festivalu slovenskega filma (30. 1. 2004)
- Navodila za sofinanciranje distribucije tujih filmov na področju Republike Slovenije (30. 1. 2004)

V Sloveniji zagotovo obstaja potreba po bolj celostnem zakonu, ki bi natančneje opredeljeval razmerja in odnose ter seveda financiranje avdiovizualnih del. Prav zaradi tega se je že pred leti začel pripravljati Zakon o avdiovizualnih komunikacijah, ki pa zaradi različnih interesov ni prišel niti v prvo branje, ampak je obležal v predalih Ministrstva za kulturo. Tako filmska produkcija in produkcija avdiovizualnih del nasploh ostaja brez natančnih zakonskih določil in je le delno pokrita z več različnimi zakoni, ki sem jih naštel. Tako ostaja najpomembnejši za filmsko produkcijo Zakon o filmskem skladu oziroma le-ta v dopoljnjeni obliki kot Sklep o ustanovitvi filmskega sklada, s katerim Vlada Republike Slovenije kot ustanovitelj zagotavlja, da bo ta sklad nadaljeval z delom kot javna ustanova z imenom Filmski sklad Republike Slovenije – javni sklad.

5.1 ZAKON O FILMSKEM SKLADU (SKLEP O USTANOVITVI FILMSKEGA SKLADA)

Ob natančnem branju Zakona o Filmskem skladu (Sklep o ustanovitvi Filmskega sklada) lahko ugotovimo, da so skorajda vse pristojnosti za odločanje o financiranju oziroma subvencioniranju filmov v Sloveniji v rokah direktorja sklada. Mnenja strokovnoprogramskih komisij namreč zanj niso zavezujoča, temveč služijo le kot pomoč pri odločanju, nadzorni svet pa skrbi predvsem za zakonitost in transparentnost poslovanja.

Direktorjeve pristojnosti so naslednje:

- zastopa in predstavlja sklad;
- organizira in vodi poslovanje sklada;
- odgovarja za zakonitost in strokovnost poslovanja;
- odgovarja za zakonito, namensko, učinkovito in gospodarno ravnanje s premoženjem in s sredstvi v upravljanju sklada;
- predlaga poslovno politiko, zlasti razvojni načrt, poslovni načrt in finančni načrt;

- v skladu s finančnim načrtom odloča o (so)financiranju programov in projektov, katerih skupna vrednost (so)financiranja posameznega programa ali projekta znaša do deset milijonov slovenskih tolarjev;
- odloča o (so)financiranju programov in projektov v vrednosti nad deset milijonov slovenskih tolarjev v skladu s finančnim načrtom in po predhodnem soglasju nadzornega sveta;
- določa splošne pogoje poslovanja in organizacijo sistema notranje kontrole ter druge splošne akte sklada in jih predloži v soglasje nadzornemu svetu;
- sklepa pogodbe o sofinanciranju programov in projektov;
- izdaja pravne akte v posamičnih zadevah iz pristojnosti sklada;
- poroča nadzornemu svetu o izvajanju poslovne politike sklada in predlaga poslovno poročilo;
- odloča o pravicah in obveznostih delavcev iz delovnih razmerij v skladu z veljavnimi predpisi in kolektivno pogodbo;
- na podlagi poslovnega in finančnega načrta ter programa sklada odloča do določenega obsega o razporejanju sredstev sklada med letom po posameznih postavkah in o nabavi, zamenjavi in odpisu osnovnih sredstev sklada ter o nabavi in porabi obratnih sredstev;
- imenuje člane strokovnoprogramskih komisij – po predhodnem soglasju nadzornega sveta;
- spremlja, nadzira in ocenjuje izvajanje letnega programa izvajalcev projektov;
- v sodelovanju s strokovnoprogramskimi komisijami pripravlja strokovne analize kinematografskih dejavnosti in z njimi seznanja nadzorni svet;
- predlaga, na osnovi mnenja strokovnoprogramskih komisij, kriterije za podeljevanje nagrad in priznanj za vrhunske dosežke na področju kinematografije in za življenjsko delo filmskega ustvarjalca;
- opravlja druge naloge, določene s splošnimi akti sklada, z zakoni in drugimi predpisi;
- direktor odgovarja skladu za škodo, ki je nastala zaradi njegovega nevestnega ali protipravnega ravnanja.

Vir: Sklep o ustanovitvi Filmskega sklada RS – javni sklad (Ur. l. RS, št. 96/00)

Direktor sklada torej najprej pripravi razvojni načrt (poslovni in finančni), določi splošne pogoje poslovanja, organizira sistem notranje kontrole ter sprejme druge splošne akte. Direktor tudi sestavi komisije oziroma imenuje člane strokovnoprogramskih komisij. Samostojno lahko odloča o sofinanciranju projektov v vrednosti do deset milijonov tolarjev in ob predhodnem soglasju nadzornega sveta tudi o sofinanciranju vseh ostalih projektov. Po odločitvi o sofinanciranju pripravi in podpiše pogodbe z izvajalci projektov (producenti). Nadzornemu svetu poroča o izvajanju poslovne politike sklada in predlaga poslovno poročilo. Direktor v sodelovanju s strokovnoprogramskimi komisijami pripravlja strokovne analize kinematografskih dejavnosti.

Glede na to, da je resna filmska produkcija v Sloveniji neizvedljiva brez pomoči sklada, o usodi slovenskega filma odloča en človek, saj nadzorni svet v največji meri opravlja le formalnosti ter skrbi za zakonitost poslovanja. Direktor sklada torej skozi svojo lastno vizijo in videnje filma oblikuje slovensko filmsko politiko ter samostojno odloča o avtorjih in projektih, ki jih bo financirala država. Vse naloge iz prejšnjega odstavka je v Zakonu o filmskem skladu po 16. členu naloge, ki so zdaj v pristojnosti direktorja, opravljal sedemčlanski nadzorni svet.

Naloge strokovnoprogramskih komisij so naslednje:

- pripravljajo strokovne podlage za delovanje sklada;
- oblikujejo strokovna mnenja o zadevah z delovnega področja sklada;
- pripravljajo mnenje o vseh prispelih vlogah za sofinanciranje programov in projektov, ki jih posredujejo upravi sklada.

Vir: Sklep o ustanovitvi Filmskega sklada RS – javni sklad (Ur. l. RS, št. 96/00)

Strokovnoprogramske komisije torej pripravljajo strokovne podlage, strokovna mnenja in mnenja o vlogah za sofinanciranje. Nič od tega za direktorja ni zavezujoče in se lahko odloči tudi v nasprotju z mnenjem komisije. Sicer pa ima direktor pravico in dolžnost sodelovati pri delu komisij in tako tudi sooblikuje mnenje le-teh.

5.2 SPLOŠNI AKTI FILMSKEGA SKLADA RS

Kot sem že zapisal, direktor sprejema tudi splošne akte sklada, ki urejajo:

- splošne pogoje poslovanja,
- organizacijo sistema notranje kontrole,
- notranjo organizacijo in sistemizacijo delovnih mest,
- delovna razmerja,
- disciplinsko in odškodninsko odgovornost zaposlenih,
- finančno poslovanje,
- pravilnik o merilih in kriterijih za sofinanciranje projektov in programov.

V splošnih pogojih poslovanja so določeni načini pridobivanja in razpolaganja s sredstvi za sofinanciranje programov in projektov. V splošnih pogojih sta opredeljena tudi način in sestava strokovnoprogramskih komisij, ki sta skupaj z delovanjem le-teh natančneje opredeljena v Poslovniku strokovnoprogramskih komisij Filmskega sklada Republike Slovenije – javnega sklada, v katerem je zapisan način konstituiranja in način dela ter naloge strokovnoprogramskih komisij. Splošni pogoji poslovanja opredeljujejo tudi vse ostale oblike spodbud slovenskemu filmu in zagotavljajo organizacijo Festivala slovenskega filma. Opredeljujejo tudi nadzor nad izvajanjem izbranih projektov ter način in postopek prenehanja sofinanciranja in pritožbene postopke v postopku odločanja o sofinanciranju projektov. V splošnih pogojih je torej natančneje opredeljen predvsem sistem odločanja, kot je sicer zapisan v Sklepu o ustanovitvi Filmskega sklada RS – javnega sklada. Podrobneje opredeljujejo tudi razmerja in višino sofinancerskega deleža sklada, ki pa je lahko visok do 100 odstotkov celotnega proračuna določene produkcije.

Najpomembnejši za filmsko produkcijo je Pravilnik o merilih in kriterijih za sofinanciranje projektov in programov, s katerim Filmski sklad določa merila in kriterije za sofinanciranje programov in projektov s področja kinematografije v Republiki Sloveniji.

Kot sem že zapisal, mora uprava (direktor) na podlagi sklepa o ustanovitvi pridobiti mnenje strokovnoprogramskih komisij o prispelih vlogah za sofinanciranje projektov in se na osnovi teh mnenj tudi odločati o sofinanciranju. Tako uprava kot posamezna komisija morata pri svojem delu upoštevati merila in kriterije, kot jih določa omenjeni pravilnik. Uprava se tako odloči za sofinanciranje projekta na podlagi ocene, ki jo je podala strokovnoprogramska komisija v skladu s tem pravilnikom.

Pravilnik o merilih in kriterijih za sofinanciranje projektov in programov se nanaša na šest različnih sklopov: scenaristika, razvoj projektov, izbor projektov za realizacijo, povečave, distribucija in prikazovanje ter akcije.

Scenaristika se nanaša na razvoj scenarijev, ki so še v pripravi. V javnem razpisu je bilo za sofinanciranje sklopa, pod katerega spada razvoj scenarijev (igranih, animiranih, dokumentarnih filmov), razvoj projektov (igranih, animiranih, dokumentarnih filmov) in akcij za leto 2005 (Ur. l. RS, št. 36/05), namenjeno 5,000.000,00 slovenskih tolarjev.

Pri izboru mora komisija upoštevati naslednja merila in kriterije:

- vsebinska izvirnost tematike,
- aktualnost tematike za slovenski/evropski/drugi mednarodni kulturni prostor,
- prepričljivost in izvirnost dramaturške obdelave zgodbe, tematike in glavnih likov (ali likovne zasnove likov pri animiranem filmu),
- prepričljivost dialogov in uporabe jezika (zborne, narečne, lokalne, urbane ali sleng govornice),
- estetski potencial vizualnih (ali likovnih) sredstev in izvirnost podanega,
- vizualnega (ali likovnega) jezika scenarija,
- potencialna komunikativnost s ciljno publiko scenarija oziroma potencialni doseg števila gledalcev.

Vir: Pravilnik o merilih in kriterijih za sofinanciranje projektov in programov

Razvoj projektov se nanaša na čas, v katerem producent pridobiva avtorske pravice, razvija scenarij in išče lokacije za snemanje.

V javnem razpisu za sofinanciranje razvoja scenarijev (igranih, animiranih, dokumentarnih filmov), razvoja projektov (igranih, animiranih, dokumentarnih filmov) in akcij za leto 2005 (Ur. l. RS, št. 36/05) je bilo za sklop razvoja projektov namenjeno 18,000.000,00 tolarjev.

Pri izboru projektov iz tega sklopa mora komisija upoštevati:

- vsebinsko izvirnost tematike,
- aktualnost tematike za slovenski/ evropski/drugi mednarodni kulturni prostor,
- prepričljivost in izvirnost dramaturške obdelave zgodbe, tematike in glavnih likov (ali likovne zasnove likov pri animiranem filmu),
- priznanja in izkušnost režiserja,
- priznanja in izkušnost avtorske ekipe (scenarist, skladatelj, direktor fotografije, glavni trije igralci filma),
- potencialna komunikativnost s ciljno publiko projekta oziroma potencialni doseg števila gledalcev,
- priznanja in izkušnost producenta,
- izkazan interes koproducentov projekta in višina sredstev, ki jih v okviru predračuna projekta zagotovi producent s koproducenti,
- natančnost izdelave in realističnost predlagane finančne konstrukcije glede na podane glavne elemente projekta.

Vir: Pravilnik o merilih in kriterijih za sofinanciranje projektov in programov

Izbor projektov za realizacijo se nanaša na projekte, ki jim bo sofinancirana izvedba oziroma produkcija. V javnem razpisu za sofinanciranje celovečernih filmov in kratkih filmov (igranih, dokumentarnih, animiranih), povečav ter akcij v obdobju 2004–2005–2006 (Ur. l. RS, št. 15-16/04) je bilo za ta sklop namenjeno 473,000.000,00 tolarjev, od tega je bilo 373,000.000,00 tolarjev razpoložljivih v letu 2005, 100,000.000,00 tolarjev pa rezerviranih za leto 2006.

Pri tem sklopu mora komisija upoštevati:

- umetniško vrednost scenarija,

- priznanja in izkušnost režiserja, producenta, avtorske ekipe (scenarist, skladatelj, direktor fotografije, glavni trije igralci filma),
- priznanja in izkušnost tehnične ekipe,
- tržni potencial projekta – potencialni doseg števila gledalcev v RS in tujini, relevantnost filma v EU in drugje,
- promotivni potencial projekta za RS – potencialna vrednost dosega filmskih festivalov A in B kategorije v EU in po svetu ter s tem promocije kinematografije RS,
- izkazan interes koproducentov projekta in višina sredstev, ki jih v okviru predračuna projekta zagotovi producent s koproducenti,
- natančnost izdelave in realističnost predlagane finančne konstrukcije glede na podane glavne elemente projekta.

Vir: Pravilnik o merilih in kriterijih za sofinanciranje projektov in programov

Povečave se nanašajo na izbor filmov za povečavo na 35-mm filmski trak. Za ta sklop je 30. januarja 2004 direktor sklada izdal Navodila o izboru filmov za povečavo in/ali prenos na filmski trak, ki še podrobneje opredeljujejo merila in kriterije za izbor. V javnem razpisu za sofinanciranje povečav 2005 je bilo za ta sklop namenjeno 20,000.000,00 tolarjev.

Merila, ki jih mora komisija upoštevati pri izboru, so:

- umetniška vrednost filma,
- tržni potencial filma na domačem trgu,
- tržni potencial filma na tujem tržišču,
- aktualnost tematike filma za slovenski in/ali mednarodni kulturni prostor.

Vir: Pravilnik o merilih in kriterijih za sofinanciranje projektov in programov

Sklop *distribucija in prikazovanje* se nanaša na distribucijo filma v kinematografih in prikazovanje na mednarodnih festivalih.

Pri tem sklopu mora komisija upoštevati:

- oceno umetniške vrednosti filma,
- aktualnost filma za slovenski prostor,

- višino sredstev, ki jih distributer filma sam vlaga za namen distribucije filma,
- predhodna mednarodna priznanja kreativnemu delu filmske ekipe (predvsem scenarist in režiser) kritikov, medijev in strokovnih festivalskih nagrad,
- tržni potencial filma,
- natančen strateški načrt promocije filma (marketinška orodja, promocijski splet, finančni načrt, terminski plan),
- natančen načrt distribucijskih kanalov.

Vir: Pravilnik o merilih in kriterijih za sofinanciranje projektov in programov

Sklop *akcije* se nanaša na festivale in ostale prireditve ter štipendiranje in izobraževanje. V javnem razpisu za sofinanciranje razvoja scenarijev (igranih, animiranih, dokumentarnih filmov), razvoja projektov (igranih, animiranih, dokumentarnih filmov) in akcij za leto 2005 (Ur. l. RS, št. 36/05) je bilo za akcije namenjeno 5.000.000,00 tolarjev.

Komisija pa mora upoštevati naslednje:

- predhodne reference nosilca projekta ali programa/prijavitelja štipendije in odzive medijev,
- vzpodbujanje pluralnosti izraza avdiovizualne kulture,
- vzpodbujanje specifične regionalne usmerjenosti projekta/prijavitelja štipendije,
- zunanje sofinancerje projekta/prijavitelja štipendije.

Vir: Pravilnik o merilih in kriterijih za sofinanciranje projektov in programov

Načini razdeljevanja sredstev so torej natančno načrtani in opredeljeni so vsi vidiki oziroma kriteriji za le-te. Prvi problem se pojavi že v teh merilih. V dveh najpomembnejših sklopih (razvoj projektov in izbor projektov za realizacijo) vidim prvo težavo v tem, da v veliki meri onemogočata prodor mladih avtorjev, saj so kot merila navedena priznanja in izkušnost režiserja, avtorjev, glavnih igralcev in celo tehnične ekipe. Mlada ekipa, ki se na filmskem področju sicer še kali, začne ustvarjati projekt z velikim potencialom in kvalitetno vsebino, a je žal že takoj na začetku omejena s togimi pravili ter veliko težje pride do sredstev. Posledica tega je prijavljanje projektov sumljive narave.

V preteklem letu je npr. producerska hiša Arsmedia prijavila projekt *Ljubljana je ljubljena*, pod katerega naj bi se podpisal Matjaž Klopčič, eden najbolj izkušenih in priznanih slovenskih režiserjev. Vprašljivo v tem primeru je Klopčičevo zdravstveno stanje. Sam sem si ogledal eno od snemanj in kot režiser vem, koliko energije in koncentracije zahteva režija celovečernega filma, zato bi bilo težko oceniti, kolikšen je v tem primeru režiserjev prispevek h končni podobi filma; vsekakor je jasno, da je velik del njegovega dela prevzela okoli njega zbrana avtorska ekipa. Kljub temu je to eden najdražjih filmskih projektov in večino sredstev je prispeval Filmski sklad.

Upoštevanje predhodnih referenc nosilca projekta je zagotovo nujno potrebno. Vendar: Filmski sklad javno sicer vzpodbuja produkcijo mladih avtorjev, od besed k dejanjem pa se le stežka premakne. Argument za to je dejstvo, da sklad skorajda ne financira več prvencev mladih, neuveljavljenih režiserjev. Prav zaradi tega bi bilo smiselno dodati novo kategorijo, v kateri bi se za sredstva potegovali projekti, ki bi za režiserja, kot glavnega avtorja, bil to prvi ali drugi celovečerni film. Podobna praksa se uporablja na veliko festivalih, ki so namenjeni predvsem uveljavljanju novih imen. Na nek način je sklad za ta namen ustvaril kategorijo *povečave*, saj večina filmov, ki so prijavljeni pod to kategorijo, predstavlja prvenec ali drugi celovečerni film. Problem pri tem je, da so filmi, posneti z lastnimi oziroma sponzorskimi sredstvi, močno omejeni pri produkciji in tako v drugem planu, torej za tistimi, ki se financirajo iz nacionalnega programa.

5.3 SKLEP O USTANOVITVI JAVNEGA ZAVODA FILMSKI STUDIO VIBA FILM LJUBLJANA

Za slovenski film je pomemben tudi Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Filmski studio Viba film Ljubljana. Tudi v primeru tega zavoda je direktor tisti, ki pretežno samostojno upravlja s produkcijo v studiu. Direktor namreč:

- organizira delo zavoda,
- sprejema strateški načrt,
- sprejema program dela s finančnim načrtom,

- sprejema akt o organizaciji dela po predhodnem mnenju reprezentativnih sindikatov v zavodu,
- sprejema akt o sistemizaciji delovnih mest po predhodnem mnenju reprezentativnih sindikatov v zavodu,
- sprejema kadrovski načrt,
- sprejema načrt nabav osnovnih sredstev in investicijskega vzdrževanja,
- sprejema druge akte, ki urejajo pomembna vprašanja v zvezi z delovanjem javnega zavoda,
- poroča ustanovitelju in svetu o zadevah, ki lahko pomembno vplivajo na delovanje javnega zavoda,
- pripravlja letno poročilo,
- sklepa zavodsko kolektivno pogodbo, če jo zavod ima,
- poroča svetu o izdanih sklepih in drugih ukrepih iz svoje pristojnosti,
- predlaga svetu rešitve, ki so podlaga za njegovo odločanje,
- skrbi za zakonitost dela zavoda,
- odloča o sklepanju in prenehanju delovnega razmerja, razporeja delavce in izvaja druge pristojnosti s področja delovnih razmerij v skladu z zakonom, s kolektivno pogodbo in splošnimi akti zavoda,
- sklepa pogodbe za zavod,
- podpisuje in daje pooblastila za podpisovanje in zastopanje zavoda,
- opravlja druge naloge v skladu z zakonom in s tem sklepom.

Vir: Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Filmski studio Viba film Ljubljana

Direktor mora za akte iz druge, tretje, četrte, pete, šeste, sedme in enajste alineje pridobiti soglasje sveta zavoda. Svet zavoda pa:

- nadzira zakonitost dela in poslovanja zavoda,
- daje soglasje k strateškemu načrtu, programu dela, finančnemu načrtu, sistemizaciji delovnih mest, organizaciji dela, h kadrovskemu načrtu, k načrtu nabav in k zavodski kolektivni pogodbi ter nadzira njihovo izvajanje,

- predlaga ustanovitelju revizijo poslovanja, ki jo lahko opravi tudi notranji revizor ustanovitelja,
- daje soglasje k stroškovniku za opravljanje javne službe in stroškovniku za trženje prostih kapacitet iz 5. člena,
- daje soglasje k investicijam in investicijsko-vzdrževalnim delom,
- daje predhodno mnenje ustanovitelju k imenovanju in razrešitvi direktorja zavoda,
- sklepa pogodbo o zaposlitvi z direktorjem,
- potrjuje letno poročilo,
- ocenjuje delo direktorja,
- spremlja, analizira in ocenjuje delovanje zavoda in politiko njegovega ustanovitelja,
- obravnava vprašanja s področja strokovnega dela zavoda in daje direktorju mnenja, predloge in pobude za reševanje teh vprašanj,
- daje druge pobude in predloge v zvezi z delovanjem zavoda,
- opravlja druge naloge v skladu s predpisi in aktom o ustanovitvi zavoda.

Naloge in usmeritve ter financiranje zavoda smo obdelali že v poglavju o institucijah (glej poglavje 4.2.2).

6. SLOVENSKI FILM V KINEMATOGRAFIH IN NA FESTIVALIH

6.1 Slovenski film v kinematografih

Kinematografi so s prihodom t. i. multipleksov tudi v Sloveniji začeli delovati zgolj po tržnih mehanizmih. Stare dvorane so bile in so še vedno obsojene na propad. Obstale so le tiste dvorane, ki so se specializirale za prikazovanje umetniške produkcije, ki sicer ne bi našla poti v kinematografe, ali pa tiste, ki so v krajih, oddaljenih od mest z multipleksi. Vodilni prikazovalec v Sloveniji je podjetje Ljubljanski kinematografi oziroma njegova hčerinska družba Kolosej kinematografi. Lastniški delež Ljubljanskih kinematografov v družbi Kolosej kinematografi je sicer 70 %, a se je le slednje podjetje specializiralo za prikazovanje filmov, medtem ko so se Ljubljanski kinematografi posvetili distribucijski dejavnosti. Kolosej kot eno od svojih usmeritev navaja predvsem raznolikost prikazanih filmov in ne ustvarjanje velikega števila gledalcev. Resnica je nekoliko drugačna, saj v programu prevladujejo filmi ameriške oziroma hollywoodske produkcije. Če pogledamo še nekoliko dlje, se bistvena razlika med ameriškimi »blockbusterji« in evropskimi filmi pojavi predvsem pri trženju le-teh. Prostor na plakatnih mestih, v avlah Kolosejev in v televizijski promociji je za evropski film v primerjavi z ameriškim dokaj borno odmerjen. Še pomembnejše razlike se pojavljajo pri predstavitvi oziroma promociji slovenskih filmov.

Najpomembnejši kazalec obravnave slovenskih filmov je Kolosej, in sicer zaradi deleža obiska, ki ga ima med slovenskimi kinoprikazovalci. V letu 2003 je imel Kolosej skoraj dve tretjini obiska (65 %), sledijo mu Planet Tuš (17 %), Kinematografi Maribor (8 %), Kinopodjetje Kranj (4 %). Ostalih prikazovalcev v Sloveniji je še več kot 60 in predstavljajo 4 % obiska.

Vir: CATI, 2004

Zanimiva je primerjava med desetimi najbolj gledanimi filmi v Sloveniji in med desetimi najbolj gledanimi slovenskimi filmi.

Tabela 6.1: Deset najbolj gledanih filmov v Sloveniji

	SLOVENSKI NASLOV	ORIGINALNI NASLOV	DRŽAVA	LETO	GLEDALCI
1.	Titanik	Titanic	ZDA	1998	411.373
2.	Troja	Troy	ZDA-Malta-VB	2004	186.381
3.	Harry Potter in kamen modrosti	Harry Potter ...	ZDA	2001	173.999
4.	Jurski park	Jurassic Park	ZDA	1993	167.720
5.	Kremenčkovi	The Flintstones	ZDA	1994	159.575
6.	Bean	Mr. Bean	VB	1997	155.158
7.	Kajmak in marmelada	Kajmak in marmelada	Slovenija	2003	155.043
8.	Levji kralj	The Lion King	ZDA	1994	151.149
9.	Gospodar prstanov 1	Lord of the rings	ZDA-Nova Zelandija	2002	146.297
10.	<i>Forrest Gump</i>	<i>Forrest Gump</i>	ZDA	1994	143.495

Vir: A. G. Maarket in Kolosej kinematografi

Tabela 6.2: Deset v Sloveniji najbolj gledanih slovenskih filmov

	NASLOV	LETO	GLEDALCI
1.	Kajmak in marmelada	2003	155.043
2.	Outsider	1997	90.954
3.	Nikogaršnja zemlja	2001	86.887
4.	Zadnja večerja	2001	63.173
5.	V leri	1999	55.988
6.	Porno film	2000	54.915
7.	Nepopisan list	2000	52.636
8.	Jebiga!	2000	48.490
9.	Pod njenim oknom	2003	37.951
10.	<i>Stereotip</i>	1997	28.035

Vir: A. G. Maarket in Kolosej kinematografi

Kot je razvidno iz zgornjih razpredelnic (tabela 6.1 in 6.2), slovenski film le stežka konkurira tujemu – ameriškemu. Le en slovenski film se uvršča med deset najbolj gledanih. Res pa je, da nam ti dve tabeli pokažeta le, kako se je odrezalo deset najboljših v obeh kategorijah. Pomembneje je, kakšna je razlika med najbolj gledanim slovenskim in tujim filmom po posameznih letih.

Tabela 6.3: Primerjava gledanosti med najbolj gledanim sploh in najbolj gledanim slovenskim filmom po posameznih letih

Leto	Najbolj gledani film	Štev. gledalcev	Slovenski najbolj gledani film	Štev. gledalcev
1994	Kremenčkovi	159.575		
1995	Casper	136.628	Carmen	24.391
1996	Dan neodvisnosti	121.173		
1997	Mr. Bean	155.158	Outsider*	90.954
1998	Titanik	411.373	Blues za Saro	25.018
1999			V Ieru*	55.988
2000	Gladiator	115.818	Porno film	54.915
2001	Harry Potter	173.999	Nikogaršnja zemlja***	86.887
2002	Gospodar prstanov 1	146.297	Pozabljeni zaklad**	26.049
2003	Gospodar prstanov 2	122.609	Kajmak in marmelada*	155.043
2004	Troja	186.381	Dergi in Roza**	22.353

Vir: A. G. Maarket in Kolosej kinematografi

* – delno sofinanciranje od Filmskega sklada

** – brez sofinanciranja Filmskega sklada

*** – mednarodna koprodukcija s sofinancerskim deležem filmskega sklada

Slovenski film po gledanosti torej krepko zaostaja za tujimi. Še večji problem predstavlja razmerje med prihodom in odhodkom, ki ju ustvarjajo slovenski film. *Kajmak in marmelada* je imel proračun v višini 102.651.292 tolarjev in 124.871.636 tolarjev bruto prihodka in je tako edini slovenski film, ki je v kinematografski distribuciji ustvaril pozitiven promet. Če pogledamo drugouvrščen film *Outsider*, je ta imel proračun v višini 125.400.000 tolarjev in 42.852.309 bruto prihodka, kar pomeni, da s kinematografsko distribucijo ni niti povrnil sredstev, kaj šele ustvaril dobiček. Enaka situacija je tudi pri vseh ostalih slovenskih filmih, le razlika med odhodki in prihodom je še večja. Prav tako zanimiv podatek, ki ponovno postavlja pod vprašaj presojo Filmskega sklada o potencialu posameznih projektov, saj je le tri filme, ki so se prebili na prvo mesto po gledanosti, financiral v celoti.

Slovenski trg je torej veliko premajhen, da bi lahko obisk v kinematografih povrnil sredstva, vložena v produkcijo filmov. Poleg tega se pojavlja še žanrska omejitev, saj je med prvimi desetimi najbolj gledanimi filmi kar osem komedij. To pomeni, da so avtorji, ki se lotevajo filma za slovenski trg, vnaprej obsojeni na negativno bilanco; toliko bolj, če se lotijo kakršne koli resne teme oziroma žanra. Vse številke torej kažejo, da je še najbolj smiselno v Sloveniji pač ne snemati filmov. Pa vendar: kulturno razvita država s stoletno filmsko tradicijo potrebuje svojo kinematografijo. Edina pot je torej podobna poti, ki jo je že zdavnaj ubralo gospodarstvo: širitev na tuje trge. Slovenski film mora poiskati svoje mesto v mednarodnih distribucijskih kanalih in upravičiti svoj obstoj tako, da ustvari prihodek s prikazovanjem v drugih državah. Delno se je ta pristop že začel uveljavljati v praksi, saj je slovenski film vse bolj vidno prisoten na mednarodnih festivalih A in B kategorije.

6.2 Slovenski film na festivalih

Zadnja leta se slovenski filmski avtorji aktivno udeležujejo raznih mednarodnih festivalov. Kot sem že omenil, je to lahko prvi korak nove usmeritve slovenskega filma, mednarodna distribucija torej. Slovenski filmi so vse pogosteje prikazani na festivalih A in B kategorije, velikokrat pa avtorji posegajo tudi po pomembnih nagradah (natančneje v prilogi). Kljub temu pa je to lahko nekoliko občutljivo področje, saj so filmi z največ uspehi na festivalih v domačih kinih razmeroma slabo obiskani, distribucijo v drugih državah pa dobijo redko ali pa sploh ne. To pomeni, da bi avtorji morali začeti v umetniški film vnašati tudi komercialne komponente, saj bodo le tako filmi postali dovolj zanimivi za tuje distributerje. Le-ti se namreč za nakup filma odločajo predvsem na podlagi potencialne gledanosti, ki jo ima določen film in ne na podlagi umetniške vrednosti. To ne pomeni, da bi se slovenski film moral izenačiti z ameriškim komercialnim filmom, vsekakor pa se mora približati gledalcu in mu tudi nuditi možnost identifikacije z liki.

Vse to torej kaže na to, da slovenski film dosega spodobno raven kvalitete in dokaz za to so nagrade prejete na mednarodnih festivalih (glej priloga A).

Problem je predvsem v distribuciji, tako domači kot tudi mednarodni. Slovenski film že doma težko pritegne v dvorane večje število gledalcev. Že deseti najbolj gledani slovenski film je imel le 28.035 gledalcev (glej prilogo C), dvajseti na lestvici gledanosti, *Oda Prešernu* (Martin Srebotnjak, 2001), jih je imel samo še 11.834. Distribucije v tujino slovenski filmi praviloma ne dosežejo, razen izjemoma in le na redkih tujih trgih, na primer *Rezervni deli* v Veliki Britaniji in Nemčiji. Slovenski film in ustvarjalci le-tega sicer postajajo vse bolj mednarodno prepoznavni, a kljub temu slovenska kinematografija izven meja Slovenije še vedno ne vzbuja pretiranega spoštovanja. Vsekakor pa bi stvari morali najprej postaviti na svoje mesto na lastnem dvorišču. To pomeni, da je treba ljudi znova prepričati, da je slovenski film vreden podpore, ki jo dobiva, in da si zasluži ogled. Treba bo mnogo več vlagati v promocijo tako vsakega posameznega filma kot tudi slovenske kinematografije nasploh. Predvsem pa bi gledalcem morali ponuditi zadostno število filmov letno, da se lahko sami odločijo, katere je potrebno podpreti z ogledom, ne pa, da je edina možna podpora slovenskemu filmu ta, da si gredo ogledat vsakega, ki pride v kina.

7. SKLEP

Slovenski film je torej le stežka konkurenčen tujemu, predvsem ameriškemu, ki prevladuje v komercialni kinematografiji. Filmi so v Sloveniji pretežno oziroma skoraj v celoti subvencionirani od države in producenti delujejo mimo vseh tržnih mehanizmov. Pomembno je, da se film posname, kako pa se odreže v kinematografski distribuciji, je drugotnega pomena – in sploh ni nujno, da število gledalcev upraviči snemanje filma. Zasluzki se razdelijo že pred snemanjem, kinematografi in distributerji pa zaslužijo med predvajanjem, saj skorajda nimajo vložkov v film.

Filmski sklad in Filmski studio Viba film Ljubljana – kot glavni instituciji v slovenski filmski infrastrukturi – nimata od predvajanja nič. Filmski sklad je v celoti financiran iz državnega proračuna, Viba film pa delno tudi iz tržnega programa. Proračun filmov, ki jih sofinancira sklad, se vsako leto povečuje, medtem ko število na leto posnetih celovečercerov močno niha in je leta 2004 bilo za polovico manjše kot leta 1999. Če to primerjamo s principom, po katerem delujejo veliki ameriški studii, ko en film s svojim prihodkom na blagajnah pokrije deset drugih – in je torej kvantiteta tista, ki ustvarja produkcijo, potem Slovenija z nekaj filmi na leto ne more ustvariti dovolj tržno zanimivih projektov.

Prve težave nastanejo že pri izboru projektov, saj pri tem procesu sodeluje premalo ljudi, pa še pri teh so reference s filmskega področja vprašljive, če ne že sporne. Direktor Filmskega sklada se na podlagi mnenj tričlanske komisije odloča, komu dodeliti sredstva in kakšna naj bo višina le-teh, nadzorni svet pa v večini primerov samo daje soglasje. Pri tako majhnem številu filmov na leto bi bilo izredno pomembno k procesu izbora pritegniti večje število strokovnjakov s tega področja. Pri odločanju bi morali sodelovati tudi distributerji in prikazovalci filmov, saj ti lahko veliko bolj verodostojno ocenijo potencial posameznega projekta za distribucijo. Prav tako bi bilo smiselno pritegniti tuje strokovnjake iz držav z močnimi kinematografijami, kot so Velika Britanija, Francija, ZDA, ipd. Ti bi v Slovenijo prinesli izkušnje in znanja iz držav z že utečeno filmsko produkcijo.

Glede na zadnje uspehe slovenskega filma na mednarodnih festivalih in sodelovanje z mednarodnimi filmskimi skladi (Eurimages), bi v mednarodni strokovni javnosti z dovolj drzno programsko usmeritvijo lahko vzbudili določeno mero zanimanja. Pomembno pa bi bilo iz procesa odločanja izključiti ljudi, katerih siceršnja zaposlitev je nezdružljiva z odločanjem o dodeljevanju sredstev (na primer tiste, ki pišejo kritike filmov). Hkrati bi morala večjo težo dobiti kategorija potenciala distribucije doma in v tujini, saj bodo le tako filmi lahko povrnili vložena sredstva in ustvarili zaslužek. Država naj bi poskrbela za preoblikovanje starih ali sprejem novih zakonov, ki bi omogočali vsaj delno povračilo sredstev, ki jih v film vložijo Filmski sklad.

Pomanjkljivost postopka produkcije v Sloveniji je tudi to, da se producent z ničimer ne zaveže oziroma ne prevzame odgovornosti za vložek v film; tako tudi ne garantira, da bo film vsaj povrnil sredstva, če že ne bo ustvaril prihodka. Posledica vsega tega je, da smo v samostojni Sloveniji imeli samo en film, ki je vrnil vložek, in sicer *Kajmak in marmelada*. Vsi ostali filmi so ustvarili veliko izgubo; samo od leta 1995 do 2004 je bilo posnetih 53 filmov, katerih povprečna cena je bila 144.401.413,00 SIT. Če kot primerjavo pogledamo, da je prvih deset najbolj gledanih filmov od leta 1995 do leta 2004 (brez *Nikogaršnje zemlje*, ki je mednarodna koprodukcija z udeležbo Slovenije) ustvarilo za 443.173.446,00 tolarjev negativnega prometa in je bila povprečna cena teh devetih filmov 104.816.353,00 tolarjev, lahko ugotovimo dve stvari. Prva je, da je tudi prvih devet najbolj gledanih slovenskih filmov v kinematografih po Sloveniji ustvarilo povprečno 49.241.494,00 tolarjev izgube na film. Druga pa, da najmanjšo izgubo ustvarjajo nižjeproračunski filmi, saj lahko vidimo, da je povprečna cena prvih desetih občutno nižja kot povprečna cena sicer.

Po vsem tem lahko torej sklepamo, da bi bila najboljša strategija razpršitev sredstev. Kar pomeni, da se več filmom letno nameni manj sredstev. S tem bi se povečala produkcija, saj bi v letu 2005 namesto treh filmov lahko posneli kar sedem, ki bi imeli enak proračun, kot je povprečje devetih najbolj gledanih. Hkrati pa smo ugotovili, da so slovenski filmi z nižjim proračunom boljše gledani kot tisti z visokim.

Če povzamem, so za slovenski film najbolj smiselne predvsem naslednje usmeritve:

- nižji povprečen proračun,
- večja produkcija (več filmov letno),
- usmeritev distribucije tudi na tuje trge in
- širitev kroga strokovnjakov, ki odloča o nacionalnem filmskem programu.

8. LITERATURA

1. Allen, Don. (1974). François Truffaut. New York: The Viking Press
2. Bordwell, David. (1990). Film art: an introduction. New York: McGraw-Hill, cop.
3. Boglič, M., Erjavec, A., Frelj, T., Kocjančič, V., Munitič, R., Rankovič, M., Rudolf, F., Vasilevski, G. (1980). Film med sanjami in resnico. Ljubljana: Mladinska knjiga
4. Delovni osnutek Zakona o pospeševanju avdiovizualne kulture (2003)
5. Dimitrijević, A., Duša, Z., Đorđević, M., Anakiev, D. (2002). Slovenački film na početku milenijuma. Beograd: Dom kulture studentski grad
6. Filmski sklad Republike Slovenije (2005): Filmska produkcija od leta 1996 do 2005, dostopno na <http://www.film-sklad.si/client.si/index.php?table=articles&ID=38>
7. Filmski sklad Republike Slovenije (2005): Filmski letopisi, dostopno na <http://www.film-sklad.si/client.si/index.php?formID=216>
8. Furlan, S., Kavčič, B., Nedič, L., Vrdlovec, Z.. (1994). Filmografija slovenskih celovečernih filmov. Ljubljana: Slovenski gledališki in filmski muzej
9. Furlan, S., Nedič, L., Širca, M., Pelko, S., Kavčič, B., Štefančič, M. (1993). Slovenske filmske zvezde. Ljubljana: Slovenski gledališki in filmski muzej
10. Kavčič, B., Vrdlovec, Z. (1999). Filmski leksikon. Ljubljana: Modrijan
11. Letno poročilo 2003 za Javni zavod Filmski studio Viba film Ljubljana (2004).
12. Letno poročilo 2004 za Javni zavod Filmski studio Viba film Ljubljana (2005).
13. Lumet, Sidney. (1995). Making movies. New York: Vintage books
14. Navodilo o izboru filmov za povečavo in/ali prenos na 35-mm filmski trak. (2004). Ljubljana: Filmski sklad republike Slovenije – javni sklad
15. Nemanič, Ivan. (2002). Filmsko gradivo Slovenskega filmskega arhiva. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije
16. Novell-Smith, Geoffrey. (1997). The Oxford history of world cinema. Oxford: Oxford University Press
17. Poslovník strokovnoprogramskih komisij Filmskega sklada Republike Slovenije – javnega sklada. (2004). Ljubljana: Filmski sklad Republike Slovenije – javni sklad
18. Pravilnik o kriterijih in merilih za sofinanciranje projektov in programov. (2004). Ljubljana: Filmski sklad Republike Slovenije – javni sklad

19. Filmski sklad Republike Slovenije (2005): Programi filmskega sklada za leta 2003, 2004, 2005, <http://www.film-sklad.si/client.si/index.php?table=articles&ID=96>
20. Sklep o ustanovitvi Filmskega sklada Republike Slovenije – javni sklad. (2000). Ur. l. RS, št. 96-4043/2000 (str. 10438), in Ur. l. RS, št. 85-4170/2000 (str. 9352)
21. Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Filmski studio Viba film Ljubljana. (2003). Ur. l. RS, št. 643-01/2003-1
22. Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Slovenska kinoteka (2003).
23. Splošni pogoji poslovanja Filmskega sklada Republike Slovenije – javnega sklada. (2003). Ljubljana: Filmski sklad Republike Slovenije – javni sklad
24. Stam, R., Miller, T. (2000). *Film and Theory, an Anthology*. Massachusetts: Blackwell Publishers Inc.
25. Strgel, Jelka. (1998). *Filmski dokumenti*. Ljubljana: Cankarjev dom
26. Šajatovič, Tanika. (2003). *New films from Slovenia*. Ljubljana: Filmski sklad Republike Slovenije – javni sklad
27. Šimenc, Stanko. (1996). *Panorama slovenskega filma*. Ljubljana: DZS
28. Štefančič, Marcel. (2004). *Close-up 1: politika filmskih zvezd*. Ljubljana: UMco
29. Štefančič, Marcel. (2004). *Close-up 2: politika filmskih zvezd*. Ljubljana: UMco
30. Štefančič, Marcel. (2005). *Na svoji zemlji: zgodovina slovenskega filma*. Ljubljana: UMco
31. Toulet, Emmanuelle. (1988). *Kinematograf izum stoletja*. Pariz: Gallimard Jeunesse
32. Tršan, Alojz. (2002). *Gradivo za filmografijo slovenskih filmov od 1990 do 2002*. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije
33. *Zakon o arhivskem gradivu in arhivih*. (1997)
34. *Zakon o filmskem skladu Republike Slovenije*. (1994). Ur. l. RS, št. 17-664/1994
35. Žižek, Fran. (1995). *Čarobno ogledalo*. Maribor: Založba Obzorja

9. PRILOGE

Priloga A: Nagrade slovenskemu filmu na mednarodnih festivalih

1. Outsider

- Mostra de Valencia, Španija, 1997: bronasta palma za najboljši film
- Mednarodni filmski festival, Kairo, Egipt, 1997: nagrada za najboljšega igralca

2. Ekspres, ekspres

- Filmski festival Alpe-Adria, Trst, Italija, 1998: glavna nagrada žirije (ex aequo: Mondo Bobo)
- Mednarodni filmski festival, Kijev, Ukrajina, 1997: diploma žirije
- Mednarodni filmski festival, Cottbus, Nemčija, 1997: nagrada občinstva, nagrada študentov, nagrada združenja nemških distributerjev
- Mednarodni filmski festival, Palić, Jugoslavija, 1998: najboljši film
- Mednarodni mediteranski filmski festival, Montpellier, Francija, 1998: najboljši film festivala, nagrada žirije, nagrada publike, nagrada kritikov
- Mednarodni filmski festival, Mons, Belgija, 1999: nagrada žirije,
- Mednarodni filmski festival Tromso, 1999: posebna nagrada žirije
- Mednarodni filmski festival D'Annonay, 1999: posebna nagrada žirije, študentska nagrada
- Filmski festival Innsbruck, Avstrija, 1999: nagrada žirije

3. Socializacija bika?, animirani film

- FEST 2000, Beograd, Jugoslavija, 2000: diploma YU ASIFA za najboljši animirani film festivala
- Mednarodni festival dokumentarnih in animiranih filmov Leipzig, 1999: nagrada nemškega zunanjega ministrstva za varovanje narave, zraka in varstvo pred jedrsko energije

4. V Ieru

- Mednarodni filmski festival, Sarajevo, BIH, 1999: posebna omemba žirije regionalnega programa
- Mednarodni filmski festival, Kijev, Ukrajina, 1999: diploma za drugi najboljši igrani celovečerni film; nagrada Yvesa Montanda za Jana Cvitkoviča kot najboljšega igralca festivala; posebna omemba žirije Mednarodne federacije filmskih društev
- Mednarodni mediteranski filmski festival, Montpellier, Francija, 1999: nagrada "Off Prix" žirije Akademije lepih umetnosti
- Mednarodni filmski festival, Cottbus, Nemčija, 1999: velika nagrada za najboljši film, nagrada za najboljšega igralca, posebna omemba žirije (FICC), nagrada findling za najboljši film
- Mednarodni filmski festival, Moskva, Rusija, 2000: velika nagrada za najboljši film, nagrada za najboljšega igralca
- Filmski festival Alpe Adria, Trst, Italija, 2000: velika nagrada žirije za najboljši film
- Mednarodni filmski festival, Bruselj, Belgija, 2000: posebna omemba žirije
- Milanski filmski festival, Milano, 2000: nagrada filmskih režiserjev na festivalu

5. Porno film

- Mednarodni filmski festival, Palić, Jugoslavija, 2000: nagrada FIPRESCI za najboljši film, nagrada občinstva

6. Kruh in mleko

- Beneški filmski festival, 2001, Italija: lev prihodnosti – najboljši celovečerni prvenec
- Filmski festival Cottbus, Nemčija: posebna nagrada žirije, posebna omemba FOPRESCI, posebna omemba občinstva, nagrada filmskih klubov Don Quijotte
- Ljubljanski mednarodni filmski festival, 2001, Slovenija: nagrada vodomec za najboljši film
- Filmski festival Bratislava, 2001, Slovaška: nagrada za najboljšo moško vlogo in posebno priznanje žirije FIPRESCI

- Mednarodni filmski festival Mostra de Valencia, 27. 11.–4. 12. 2002, Valencia, Španija
- Nagrada za najboljšega igralca Petru Musevskemu

7. Sladke sanje

- La Mostra de Valencia, Španija, 2001: zlata palma za najboljši film
- Filmski festival Braunschweig, 2002, Nemčija: nagrada HEINRICH za najboljši prvi ali drugi film
- Festroia filmski festival, Setubal, Portugalska, 2002: nagrada FIPRESCI

8. Zadnja večerja

- Mednarodni filmski festival Sochi 2001, 3.–14. 6. 2001, Sochi, Rusija:
- posebna omemba festivalske žirije
- Festival Love is Fooly, 31. 8.–6. 9. 2001, Sofija, Bolgarija: nagrada za najboljšega igralca, nagrada bolgarskih filmskih kritikov
- 25. Sao Paulo mednarodni filmski festival, Brazilija, 2001: nagrada občinstva za najboljši tujejezični film
- 15. Filmski festival Braunschweig, Nemčija, 2001: nagrada občinstva za najbolj popularni prvenec
- Mednarodni filmski festival Rim, Italija, 2002: častna omemba žirije
- DC Neodvisni filmski festival in market, Washington, ZDA, 2002: velika nagrada žirije
- Filmski festival Durango, ZDA, 2002: najboljša komedija
- 35. WorldFest-Houston, ZDA, 2002: Golden Remi nagrada v kategoriji komedije
- GoEast Festival vzhodnoevropskega filma, Nemčija, 2002: nagrada za režijo
- 3. Bare Bones mednarodni filmski festival, ZDA, 2002: najboljši film po izboru občinstva, najboljši tujejezični film

9. Varuh meje

- Berlinale – 52. mednarodni filmski festival, 6.–17. februar 2002, Berlin, Nemčija, sekcija PANORAMA: nagrada žirije MANFRED-SALZGEBER
- Miami filmski festival gejevskega in lezbičnega filma, 25. 4.–5. 5. 2002, Miami, ZDA: posebna nagrada žirije za prvenec
- 26. mednarodni filmski festival gejevskega in lezbičnega filma San Francisco, 13.–30. junij 2002, San Francisco, ZDA: Nagrada LEVITS za prvenec

10. Zvenenje v glavi

- 3. mediteranski filmski festival Cologne, 6.–15. december 2003, Cologne, Nemčija: nagrada za najboljšo fotografijo, nagrada za najboljšo montažo, posebna nagrada žirije

11. Šelestenje

- Mednarodni filmski festival »Schermi d'Amore«, 28. 3.–6. 4. 2003, Verona, Italija: srebrna vrtnica za najboljši film (po izboru tridesetčlanske žirije mladih od 18. do 27. leta)

12. Slepa pega

- 12. filmski festival Cottbus, 30. 10.–3. 11. 2002, Cottbus, Nemčija: DON KIHOT Mednarodnega združenja kinematografskih klubov – FICC, Nagrada ekumenske žirije
- 43. mednarodni filmski festival Thessaloniki, 8.–17. november 2002, Thessaloniki, Grčija: nagrada za najboljšo igralko Manci Dorrer
- 7. mednarodni filmski festival Sofia, 16. 3. 2003, Sofija, Bolgarija: nagrada za najboljšo režijo Hanni A. W. Slak

13. Rezervni deli

- Mednarodni filmski festival Sarajevo, 15.–23. 8. 2003, Sarajevo, Bosna in Hercegovina: posebna nagrada žirije
- 25. mednarodni filmski festival mediteranskega filma Montpellier, 24. 10.–1. 11. 2003, Montpellier, Francija: »Prix Nova«, nagrada za pomoč pri distribuciji »Prix de l'aide à la distribution Titra Film«

14. Pod njenim oknom

- Ljubljanski mednarodni filmski festival »LIFFE«, 7.–21. 11. 2003, Ljubljana, Slovenija: posebna omemba žirije
- 10. mednarodni filmski festival "Obrazi ljubezni", 2005, Moskva: najboljša ženska vloga

15. Kajmak in marmelada

- Mednarodni filmski festival Mostra de Valencia, 2004, Španija: nagrada za najboljšo moško vlogo
- Mednarodni filmski festival, 2004, Palić, Srbija in Črna gora: nagrada občinstva
- Filmski festival Terra di Siena, 2004, Italija: prva nagrada za najboljši film

16. Predmestje

- Mednarodni mediteranski filmski festival, 2004, Montpellier, Francija: nagrado za najboljši film po izboru mladega občinstva
- 22. mednarodni filmski festival Annonay, 2005, Annonay, Francija: posebna nagrada žirije
- Mednarodni filmski festival Alba Regia, 2005, Madžarska: najboljša moška vloga
- 13. festival umetniškega filma, Trenčianske Teplice, 2005, Slovaška: nagrada za najboljšo režijo
- 12. mednarodni filmski festival Palić, 2005, Srbija: posebna nagrada mednarodnih filmskih kritikov FIPRESCI

17. Fantom

- Mednarodni filmski festival Moondance, 2004, ZDA: nagrada Spirit of Moondance
- Mednarodni filmski festival Worldfest Houston, 2004, ZDA: nagrada Golden Remi Award

18. Ruševine

- 6. mednarodni filmski festival Lecce, 2005, Italija: posebna nagrada žirije

Priloga B: Filme sofinancira Filmski sklad RS

1. Financiranje z večinskim deležem Filmskega sklada

Naslov	Leto produkcije	Proračun v SIT	Proračun v EUR
Rabljeva freska/Executioner's Fresco	1996	84.410.932,00	352.089,25
Felix	1996	206.549.475,00	861.545,38
Carmen	1996	110.509.557,00	460.950,09
Ekspres, ekspres/Express, Express	1997	99.300.000,00	414.193,53
Herzog	1997	102.376.868,00	427.027,56
Brezno/The Rift	1998	120.444.600,00	502.390,48
Stereotip/Stereotype	1998	124.543.040,00	519.485,62
Socializacija bika?/Socialisation of the Bull?	1998	19.668.000,00	82.037,85
Patriot	1999	133.956.600,00	558.750,83
Blues za Saro/Blues for Sara	1999	93.996.400,00	392.071,51
Nepopisan list/What Now, Luka?	2000	137.495.810,00	573.513,35
Mokuš	2000	132.680.000,00	553.425,96
Porno film/Porn Film	2000	56.800.000,00	236.920,37
Kruh in mleko/Bread and Milk	2001	70.295.500,00	293.211,90
Sladke sanje/Sweet Dreams	2001	251.925.042,00	1.050.812,92
Barabel!/Rascals!	2001	192.721.971,00	803.869,02
Oda Prešernu/Ode to the Poet	2001	91.608.000,00	382.109,18
Trdnjava Evropa/Fortress Europe	2001	27.577.550,00	115.029,64
Ljubljana	2001	189.659.000,00	791.092,96
Varuh meje/Guardian of the Frontier	2002	156.020.000,00	650.780,21
Slepa pega/Blind Spot	2002	137.501.177,00	573.535,73
Zvenenje v glavi/Headnoise	2002	244.118.000,00	1.018.248,71
Zgodba gospoda P. F./The Story of Mr. P. F.	2002	51.080.534,00	213.063,71
Rezervni deli/Spare Parts	2003	273.440.936,00	1.140.558,58
Na planincih/On the Sunny Side	2003	193.300.000,00	806.280,06
Ruševine/Ruins	2004	222.750.000,00	929.119,93
Desperado Tonic	2004	159.400.000,00	664.878,64
Predmestje/Suburbs	2004	199.089.170,00	830.427,46
Od groba do groba/Gravehopping	2005	226.466.582,00	944.622,29
L... kot ljubezen/L... Like Love	2005	224.660.101,00	937.087,22
Uglaševanje/ Tuning	2005	295.049.072,00	1.230.689,00

1. Delno financiranje

Naslov	Leto produkcije	Proračun v SIT	Proračun v EUR
Outsider	1997	125.400.000,00	523.060,11
Temni angeli usode/Dark Angels	1999	128.749.000,00	537.029,24
V leri/Idle Running	1999	48.550.000,00	202.508,52
Jebiga/Fuckit	2000	65.897.000,00	274.865,17
V petek zvečer/Friday Night	2000	41.595.000,00	173.498,29
Zadnja večerja/The Last Supper	2001	64.467.000,00	268.900,45
Poker	2001	125.637.472,00	524.050,64
Šelestenje/Rustling Landscapes	2002	84.735.000,00	353.440,98
Amir	2002	90.392.000,00	377.037,08
Pesnikov portret z dvojnikom/The Portrait of a Poet with a Duple	2003	417.095.060,00	1.739.759,08
Peterka: leto odločitve/Peterka: Year of Decision	2003	76.597.572,00	319.498,68
Kajmak in marmelada/Cheese and Jam	2003	102.651.292,00	428.172,22
Pod njenim oknom/Beneath her Window	2003	93.000.000,00	387.915,39
Norega se metek ogne/Bullets miss the fool	2004	45.000.000,00*	187.700,99

2. Tuje koprodukcije

Naslov	Leto produkcije	Proračun v SIT	Proračun v EUR
Samotarji/Loners	2000	126.500.000,00	527.648,36
Nikogaršnja zemlja/No Man's Land	2001	467.325.251,00	1.949.275,90
Lilijina zgodba/Lilly's Story	2002	439.529.540,00	1.833.336,28
Ljeto u zlatnoj dolini/Summer in the Golden Valley	2003	293.695.740,00	1.225.044,07
Sivi kamion rdeče barve/ Red Coloured Grey Truck	2004	274.759.840,00	1.146.059,91
Dobro uglašeni mrtveci/Well Tempered Corpses	2005	360.240.000,00	1.502.609,04

Priloga C: Deset najbolj gledanih slovenskih filmov, njihov proračun, dobiček oziroma izguba

	Naslov	Leto	Gledalci	Proračun	<i>Dobiček/ Izguba</i>
1.	Kajmak in marmelada	2003	155.043	102.651.292	22.220.344
2.	Outsider	1997	90.954	125.400.000	– 82.547.691
3.	Nikogaršnja zemlja	2001	86.887	467.325.251	
4.	Zadnja večerja	2001	63.173	64.467.000	– 23.198.177
5.	V Ieru	1999	55.988	48.550.000	– 15.133.660
6.	Porno film	2000	54.915	56.800.000	– 20.662.700
7.	Nepopisan list	2000	52.636	137.495.810	– 117.744.144
8.	Jebiga!	2000	48.490	65.897.000	– 34.860.065
9.	Pod njenim oknom	2003	37.951	93.000.000	– 61.916.650
10.	Stereotip	1997	28.035	124.543.040	– 109.330.703